

ekologija

5

AFLATON

PRAVA
DECE

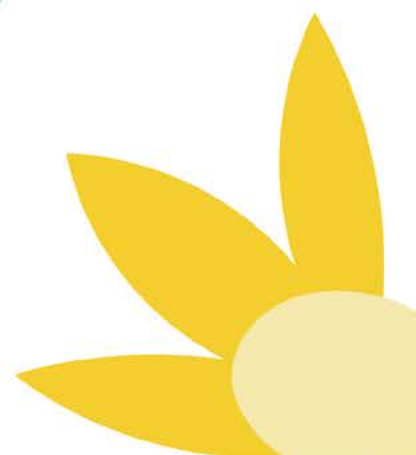
Sufinansira
Evropska Unija

AFLATON

Sufinansira
Evropska Unija

Izrazi zahvalnosti

Dugujemo zahvalnost svima koji su doprineli stvaranju ovog priručnika: članovima Aflaton-tima, učenicima, nastavnicima, trenerima, prevodiocima, dizajnerima, ilustratorima, našim partnerskim organizacijama, nadležnim državnim institucijama i sponzorima.

Razvoj Aflaton-programa:

Aflatoun International

Nadácia otvorenej spoločnosti Bratislava / Open Society Foundation / NOS-OSF

Škola dokorán – Wide Open School, n. o.

Pomoć deci (CYSO)

Tim koji je izradio sadržaj i dizajn:

Roopkatha Ray Krishnan (glavni dizajner), Peter Bernath, Farheen Bano

Odricanje od odgovornosti:

Podrška Evropske komisije nastanku ove publikacije ne obuhvata i preuzimanje odgovornosti za njenu sadržinu, koja odražava stavove autora, te Komisija ne može biti odgovorna za bilo kakvo korišćenje informacija koje su ovde iznete.

**Sufinansira
Evropska Unija**

Sadržaj

TEMA 1:

Razumevanje samog sebe i samosvest

- 1 Uvod u Aflaton — 11
- 2 Postavljanje ciljeva — 20
- Radni list: Postavljanje ciljeva — 22

TEMA 2:

Moja prava i poštovanje prava drugih

- 3 Naša prava kao dece — 24
- 4 Stvarni odnosi — 29
- Radni list: Neko na koga se ugledam — 35
- 5 Rodna pristrasnost — 38

TEMA 3:

Štednja i trošenje novca

- 6 Potrošnja, Doniranje, Štednja i Investiranje — 43
- Radni list: Troškovi života — 51

TEMA 4:

Planiranje i određivanje budžeta

- 7 Pravljenje izbora sa novcem — 52
- Radni list: Budžet za restoran — 58
- 8 Ispoljavanje izbora — 59

TEMA 5:

Socijalni i finansijski projekti

Sve o Danu Aflatona

— 64

9 Dan Aflatona!

— 66

DODATNE LEKCIJE

TEMA 2:

Moja prava i poštovanje prava drugih

1 Naša različita gledišta

— 74

TEMA 2:

Moja prava i poštovanje prava drugih

2 Izvori vode

— 80

TEMA 1:

Razumevanje samog sebe i samosvest

3 Šta su prirodne katastrofe?

— 87

Radni list: Kampanja

— 92

Kako koristiti ovu knjigu

Jednostavno je!

1. „Sadržaj” donosi kratak pregled glavnih tema knjige.

2. Knjiga je podeljena u dva velika dela:

Deo A: Osnovne lekcije: 9 lekcija

(obavezno)

Deo B: Dodatne lekcije: 3 lekcije

(sprovesti ukoliko to vreme i sredstva dozvoljavaju)

3. Lekcije su podeljene u pet tema, koje su obeležene različitim bojama, na sledeći način:

TEMA 1:

Razumevanje samog sebe i samosvest

TEMA 2:

Moja prava i poštovanje prava drugih

TEMA 3:

Štednja i trošenje novca

TEMA 4:

Planiranje i određivanje budžeta

TEMA 5:

Socijalni i finansijski projekti

4. Svaka lekcija je podeljena u tri glavna dela, a to su

Početak rada

Naziv teme

Učenje

Naziv teme

Promišljanje

Naziv teme

5. Svaka lekcija počinje sa:

Specifičan rezultat

Cilj lekcije

Neophodni materijali

Metodologija

Trajanje

Ključne reči

Informacije za
nastavnike

6. U lekcijama ćete možda naići na sledeće elemente:

Savet:

Jednostavne sugestije koje bi mogle da budu od koristi nastavnicima tokom aktivnosti. One su korisne jer predstavljaju jedan ili više idealnih scenarija za sprovođenje aktivnosti.

Napomena za nastavnike:

Ona će vam pomoći da bolje uđete u temu, psihologiju, inkluziju isl. kako biste postigli bolji rezultat ili se bolje pripremili za samu lekciju.

Video-klipovi:

Linkovi će vas direktno odvesti do video-klipova koji bi mogli da pomognu da učenici vizualizuju pojam ili aktivnost o kojoj je reč. Svaki link obuhvata i QR-kod.

Aktivnost sa roditeljima:

Ove aktivnosti bi trebalo da sprovedu deca posle časa, zajedno sa svojim roditeljima/starateljima. Ove aktivnosti će pomoći i učenicima i roditeljima da budu podjednako uključeni u učenje dece.

Radni list:

Radni listovi su smešteni na kraju lekcije i mogu se koristiti tokom i posle lekcije, u zavisnosti od nahođenja nastavnika.

Preporuke za razgovor sa decom od 6 - 10 godina:

Kako započeti razgovor

- Počnite tako što ćete ih pitati kako su. Govorite im o školi, drugarima, stvarima koje vole i ne vole da rade i o tome šta im je teško.
- Iskoristite svakodnevne događaje koji im izazivaju pozitivne i negativne emocije – kao što je pobjeda na nekom takmičenju ili kada dobiju loše ocene – kako biste proverili kako se osećaju i kako bi ste s njima ostvarili jaču vezu.
- Što su deca starija, te u skladu sa njihovim razvojem, razgovarajte o normalnim fizičkim i emotivnim promenama tokom puberteta i pomozite im da saznaju šta ih očekuje. Proverite kako se osećaju, da li imaju neke brige ili pitanja o kojima možete zajedno da razgovarate.

Održavajte otvoreno okruženje, puno poverenja i ljubavi

- Pomozite deci da se osećaju prijatno kada otvoreno razgovaraju sa vama.
- Deca žele da se dopadnu i da budu prihvaćena od ljudi u svojoj okolini. Biti prihvaćen je prvi korak prema izgradnji poverenja.
- Dobro razmislite kada im iznosite primere. Deca gledaju u vas i pazi na vaše emocije, kao i na to kako reagujete u različitim situacijama.
- Prepoznajte ono što su postigli i njihovo dobro ponašanje. Pohvalite ih tako što ćete se usredsrediti na ono što oni rade („Baš si se potrudio/la oko toga i to se vidi!”) pre nego da ih pohvalite lično, kao osobe (“Oh, baš si pametan/na!”).

Ne zaboravite: vaše vreme je deci važno

- Zaista slušajte i pokažite istinsko zanimanje za ono što imaju da kažu.
- Zajedno se zabavite kroz neke posebne aktivnosti, koliko god one bile male.
- Uključite ih u donošenje odluka.

TEMA 1

Razumevanje samog sebe i samosvest

1

Uvod u Aflaton

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici će moći da:

1. budu sposobni da prepoznaju Aflaton i njegov slogan
2. budu uzbuđeni što će učiti sa Aflatonom i primenjivati Aflatonov slogan

Potreban materijal

1. Aflaton-Poster
2. Aflatonova priča
3. Brošura sa slagalicom/zagonetkom Aflatonovog sloganaa (jedna po učeniku/ci)
4. Brošura za nastavnika sa vizuelnim zagonetkama/slagalicama
5. Brošura br. 2 vizuelne zagonetke/slagalice (jedan po učeniku/ci)
6. papir i olovke

Metodologija

Počni: priča o Aflatonu

Nauči: Aflatonov slogan

Razmisli: primena Aflatonovog slogana

Trajanje

60 minuta

Ključne reči

slogan, kritičko razmišljanje, perspektiva

Informacija za nastavnika

Možete da prilagodite ovu lekciju u zavisnosti da li su učenici već upoznati sa Aflatonom. Ako učenici još nisu upoznati sa Aflatonom, možete da im pročitate sledeći isečak u aktivnosti **Počni** pre nego što nastavite da sa čitanjem detaljnijeg opisa:

” Zdravo! Moje ime je Aflaton. Ja sam vatrena lopta. Dolazim iz svemirskog prostranstva gde ima drugih vatrenih lopti kao što sam ja. Leteo sam ceo put kroz svemir da bih vas posetio, da saznam više o tome gde i kako živite.

Volim da putujem po celom svetu i da upoznajem decu i učim o njima i kako žive. Veoma sam znatiželjan o ovom divnom mestu u kome živite i radujem se što ću naučiti sve o njemu uz vašu pomoć. “

Umesto pojedinačno, možda da odaberete da učenici rade u malim grupama kako bi rešili **Aflaton zagonetku/slagalicu** u aktivnosti **Nauči**.

Počni Priča o Aflatonu

1. Pokažite učenicima Aflatonov poster i postavite im sledeća pitanja:

- Da li znate/sećate se ko je ovo? Kako se zove?
- O čemu nas uči/o čemu nam priča?

2. Sledeće, pročitajte učenicima **Priču o Aflatonu**.

★ SAVET

Ako učenici još uvek nisu upoznati sa Aflatonom, pročitajte im kratak isečak kako je prikazan u gornjoj kocki *Informaciji za nastavnika*.

Nauči Aflatonov moto

1. Dajte svakom učeniku/ci primerak **Brošure sa slagalicom/zagonetkom Aflatonovog slogana**, list papira i olovku i zamolite ih da rade pojedinačno (ili u malim grupama) kako bi rešili zagonetku/slagalicu. Ako nemate papir na raspolaganju možete da napišete zagonetku/slagalicu na tabli.

RAZDVOJ	FIKCIJU	OD	ČINJENICE
RAZMISLI	ISTRAŽI	ISPITAJ	URADI

2. Posle ped do deset minuta, postavite učenicima sledeća pitanja:
 - Šta znači „razdvoj fikciju od činjenice“?
 - Šta može da nauči osoba koja istražuje, razmišlja, ispituje i radi?
3. Informišite učenike da će raditi još više vežbi da bi primenili Aflatonov slogan.
4. Sledeće, nacrtajte na tabli devet tačaka (kao što je prikazano u Vizuelnoj zagonetki/slagalici br. 1), i neka učenici prekopiraju to na njihove listove papira.
5. Zamolite učenike da pokušaju da povežu te tačke sa četiri ravne linije bez podizanja ruke sa papira. Dajte im sledeći savet: uvek pomaže da razmišljate izvan normalnih granica.
6. Dajte im nekoliko minuta da reše tu zagonetku, a zatim zamolite učenika/cu koji/a je uspeo/la da je reši da dođe do table i podeli svoje rešenje sa ostatkom razreda.
7. Sledeće, dajte svakom učeniku/ci jedan primerak Vizuelne zagonetke/slagalice br. 2 i zamolite ih da izbroje koliko ima kvadrata. Informišite ih da ne žure sa tim i da se sete da gledaju izvan očiglednog jer ima više kvadrata nego što oni mogu da misle.
8. Dajte im nekoliko minuta da ovo reše i upitajte svakog učenika/cu za njegov/njen odgovor. Zapišite svaki odgovor na tabli, i zapišite koliko učenika/ca je dalo isti odgovor. Isto tako možete da zamolite neke od učenika/ca koji su dali različite odgovore da dođu do table i pokažu kako su izbrojali kvadrate.
9. Kada ste to učinili, podelite ispravne odgovore sa učenicima: 31 kvadrat ukupno. 16 (1x1 kvadrata) + 9 (2x2) kvadrata + 4 (3x3 kvadrata) + 1 (4x4 kvadrata) + 1 (4x4 kvadrata sa praznim centrom).

Razmisli

Primena Aflatonovog slogana

1. Upitajte učenike:

- Šta mislite kako je Aflatonov slogan primenjen u vežbama koje ste upravo uradili?

2. Pojačajte ono što učenici kažu, naglašavajući važnost gledanja na stvari iz drukčije perspektive, istražujući i razmišljajući o drukčijim načinima da se reši neki zadatak. Nastavite objašnjavajući im da detaljno ispitivanje stvari nam pomaže da nađemo odgovore na važna pitanja. Isto tako je važno da razmišljamo i ispitujemo pre nego što postupamo/radimo tako da koju god radnju preduzmemo time ne povređujemo nekog drugog, i da je u stvari, to najbolja moguća radnja.

★ SAVET

Kako bi ovo mogla da bude prva aktivnost ove školske godine, iskoristite ovu priliku da stvorite inkluzivnu sredinu gde se svako oseća da je dobrodošao/la. Mi smo svi različiti, a ipak isti! Imamo toliko toga zajedničkog sa ljudima oko nas, te zašto da ne budemo prijatelji?

Iskoristite ovu kratku aktivnost da pomognete učenicima da shvate da je svako od nas jedinstven ali da ima puno stvari ili karakteristika koje delimo. Naši talenti mogu da budu različiti, ali mi smo svi važni članovi naših zajednica.

Dajte svakom učeniku/ci list papira i olovku/bojicu. Grupišite ih u parove. Zamolite ih da papir stave na pod ili sto. Neka na papir stave svoju šaku sa raširenim prstima. Neka nacrtaju obris svoje šake na papiru.

Zamolite učenike/ce da napišu svoje ime i datum rođenja na dlanu obrisa njihove šake. Ako je šaka previše mala mogu da pišu izvan obrisa iste. Na prstima, napisaće sledeće informacije:

1. Palac: Imena članova njihove porodice.

2. Kažiprst: Gde živiš?

3. Srednji prst: Šta voliš da radiš? (primeri: plešeš, igraš se, gledaš TV, pričaš priče)

4. Domali prst: Osoba/e za koje osećaš da su ti bliske

5. Mali prst: Da li ideš u školu? Ukoliko ideš, gde? U koji razred ideš/ koja godina?

Posle toga, svaki učenik/ca bira drugog učenika/cu sa kojim/om se oseća prijatno da može da podeli svoj crtež. Parovi će podeliti jedan sa drugim ono što su nacrtali i napisali, dajte im nekoliko minuta za to.

Okupite sve u krug. Svaki par će pričati o otisku šake svog partnera. Podsetite učenike o sličnostima između oblika njihove šake i obrisa Aflatonovog lika pokazujući im sliku Aflatona.

VREME JE ZA PRIČU

”

Da li se pitate zašto se zovem Aflaton? Aflaton je neko ko stvarno voli da saznaje nove stvari o ljudima, mestima, pravima, odgovornostima i novcu. U stvari, Aflaton voli da saznaje sve o baš svemu. Pošto volim da istražujem i naučim nove stvari, moji prijatelji iza Indije su me nazvali Aflaton.

Da li znate zašto sam došao na planetu Zemlju? Dakle, to je interesantna priča. Već dugo vreme, boravio sam u svemiru i video odatle sve što se dešavalo ovde dole. Međutim, čak i pošto sam posmatrao stvari ovde dole dugo vremena, bilo je još puno stvari koje nisam razumeo. Tako sam odlučio da dođem na Zemlju i sam istražim stvari.

Postavlja sam puno pitanja i upoznao sve vrste ljudi. Shvatio sam koliko toga imam da naučim i koliko malo sam znao. Volim da putujem i imam prijatelje iz Malija i sa Filipina, iz Ugande i Vijetnama, i iz Argentine i Srbije. I sada sam ovde da bih postao tvoj prijatelj i da ti pomognem da i ti isto postaneš jedan Aflaton!

Imam puno Aflaton prijatelja i zajedno učimo puno stvari. Da li bi i ti voleo/la da isto tako učiš sa mnom? Reši sledeću zagonetku/slagalicu, i otkrićeš slogan koji ja i moji prijatelji koristimo da istražujemo i učimo puno stvari“

Ovu stranicu možete odštampati!

RADNI LIST

AFLATON SLOGAN ZAGONETKA

Dole, svakom slovu abecede je dodeljen broj. Zamenite brojeve u kvadratima ispravnim slovom kako biste otkrili Aflatonov slogan.

A	B	C	Č	Ć	D	DŽ	Đ	E	F	G
4	9	15	27	5	11	16	20	14	21	2
H	I	J	K	L	Lj	M	N	Nj	O	P
23	25	19	6	18	28	24	26	29	22	17
R	S	Š	T	U	V	Z	Ž			
10	3	8	12	1	13	7	30			

--	--	--	--	--	--	--	--

10 4 7 11 13 22 19

--	--	--	--	--	--	--	--

21 25 6 15 25 19 1

--	--

22 11

--	--	--	--	--	--	--	--

27 25 29 14 26 25 15 14

--	--	--	--	--	--	--	--

25 3 12 10 4 30 25

--	--	--	--	--	--	--	--

10 4 7 24 25 3 18 25

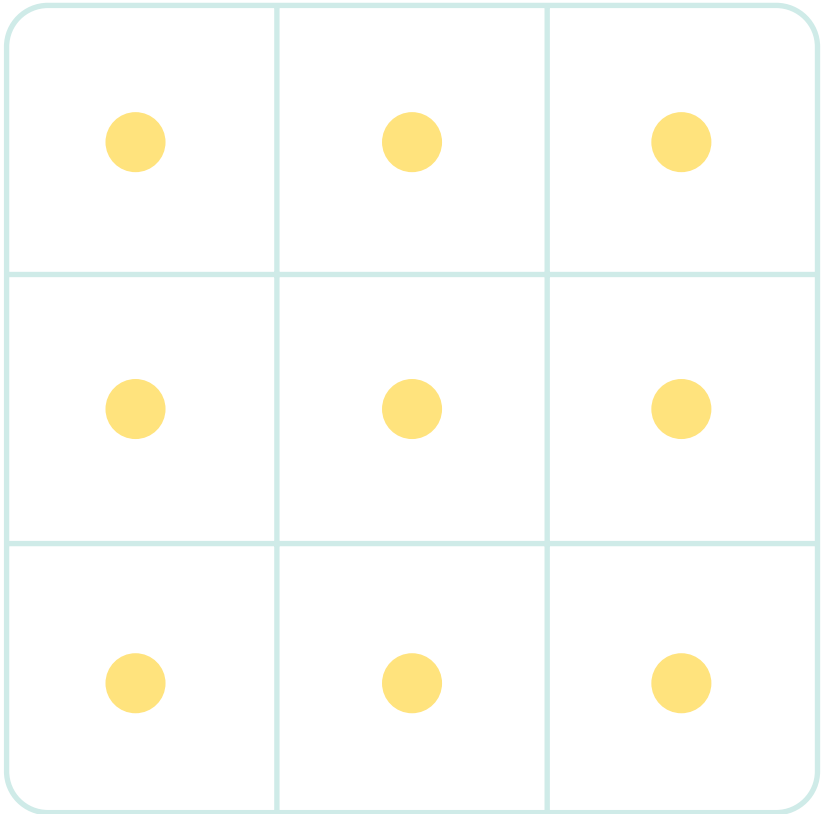
REŠITI

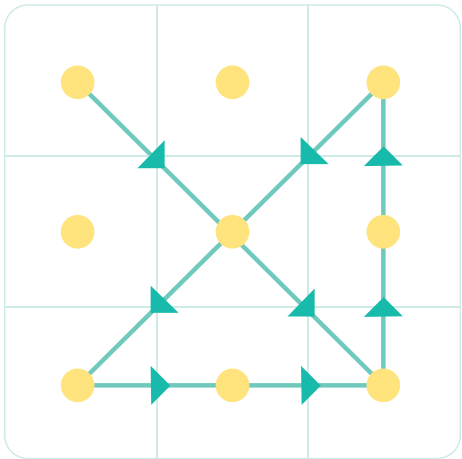
Ovu stranicu možete odštampati!

VIZUELNA ZAGONETKA

Vizuelna zagonetka 1

Rešenje

REŠITI

Ovu stranicu možete odštampati!

VIZUELNA ZAGONETKA

Vizuelna zagonetka 2

POSTER

Ovu stranicu možete odštampati!

TEMA 1

Razumevanje samog sebe i samosvest

2 Postavljanje ciljeva

Specifični rezultat

Može da identifikuje ključne prekretnice ili barijere za postizanje životnih ciljeva.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije, učenici će moći da:

1. prepoznaju korake neophodne u postavljanju ciljeva
2. identifikuju vrste ciljeva koje mogu da izaberu

Potreban materijal

1. Radni list: **Postavljanje ciljeva** (jedan po učeniku/ci)
2. papir i olovke
3. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: mozganje

Nauči: individualna aktivnost

Razmisli: deljenje i diskusija u razredu

Trajanje

45 minuta

Ključne reči

ciljevi, stavovi

Informacija za nastavnika

Ako nije moguće da svakom/oj učeniku/ci date jedan primerak **Radnog lista postavljanje ciljeva** onda prekopirajte različite vrste ciljeva na tablu/tablu sa listovima i neka učenici/ci nastave da prate na listu papira.

Počni Mozganje

1. Nacrtajte krug na tabli/tabli sa listovima i napišite „Dostizanje cilja“ u sredini kruga.
2. Sa jedne strane kruga nacrtajte znak plus (+) i upitajte učenike/ce:
 - Koji pozitivni stavovi su potrebni kada idete prema nekom cilju?
 - Napišite njihove odgovore na tabli/tabli sa listovima ispod +.
(Primeri mogu da obuhvate: ne odustajati; raditi naporno; odlučnost.)
3. Sledeće, nacrtajte znak minus (-) sa druge strane kruga, i upitajte učenike/ce:
 - Koje negativne stavove bi trebalo da izbegnemo kada idemo ka nekom cilju?
4. Zapišite njihove odgovore na tabli/tabli sa listovima.
(Primeri bi mogli da obuhvate: odustajanje; gubitak samopouzdanja, kriviti druge.)

Nauči Individualna aktivnost

1. Dajte svakom/oj učeniku/ci primerak **Radnog lista postavljanje ciljeva**, i olovku.
2. Objasnite učenicima da će morati da postave cilj za svaku situaciju i da će morati da daju kratak pregled tri koraka koje planiraju da preduzmu kako bi postigli svaki određeni cilj.
3. Dok učenici rade na svojim ciljevima, prošetajte po učionici i ponudite pomoć ako i kada bude potrebna.

Razmisli Deljenje & diskusija u razredu

1. Zamolite učenike da podele neke od svojih ciljeva i koraka. Kako svaki učenik/ca to čine, neka razred diskutuje da li su planirani koraci bili odgovarajući.

Ovu stranicu možete odštampati!

RADNI LIST

POSTAVLJANJE CILJEVA

Za svaki cilj koji postavite u sledeće četiri situacije, biće potrebno da napišete tri akciona koraka koja bi mogli da napravite da bi cilj postao realnost.

CILJ ZA ŠKOLU: Nešto što želite da postignete u školi. To bi mogle da budu bolje ocene, da čitaš više knjiga, ili da imaš bolji odnos sa nastavnikom.

Moj cilj:

Tri koraka...

CILJ ZA ODNOS SA PRIJATELJEM/COM: To bi mogao da bude odnos koji želiš da poboljšaš, odnos koji želiš da otpočneš, ili bilo šta što osećaš da je vredno tog cilja.

Moj cilj:

Tri koraka...

CILJ ZA ODNOS SA ČLANOM PORODICE: Odnos koji želiš da poboljšaš, ili bilo šta što osećaš da je vredno tog cilja

Moj cilj:

Tri koraka...

CILJ ZA NESEBIČNO DAVANJE: Isto tako je važno imati ciljeve koji pomažu ljudima ili životnoj sredini. Ovaj cilj treba da bude o tome što uradiš bilo šta ne očekujući ništa zauzvat.

Moj cilj:

Tri koraka...

TEMA 2

Moja prava i poštovanje prava drugih

3

Naša prava kao dece

Specifični rezultat

Identifikovanje barijera ka ispunjavanju prava dece.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici će moći da:

1. znaju i razumeju svoja prava kako su im data prema Konvenciji UN o pravima deteta (CRC).

Potreban materijal

1. Brošura CNC koja je prilagođena detetu (jedan komplet po učeniku/ci)
2. papir
3. olovke
4. tabla/tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: mozganje

Nauči: aktivnost u razredu i Pozorište slika

Razmisli: deljenje i diskusija u razredu

Trajanje

55 minuta

Ključne reči

prava dece, konvencija o pravima deteta

Informacija za nastavnika

Iskoristite informaciju od UNICEF-a da objasnite CRC:

1. Unicef: Informacija za decu

<https://www.unicef.org.au/our-work/information-for-children>

Kao pomoć vama da date važnu informaciju možete isto tako da koristite ovu divnu prezentaciju:

2. Unicef Australija:

<https://issuu.com/unicefaustralia/docs/what-are-rights>.

Pre lekcije, napravite dovoljno primeraka **Brošure CRC** (konvencije o pravima deteta) koja je prilagođena deci tako da svaki učenik ima jedan primerak. Možete da kopirate dva lista na jedan papir da napravite letak.

Kad god je moguće, pokušajte da štampate dvostrano crno i bele kopije i da koristite materijal više puta. Podsetite učenike da sa materijalom postupaju pažljivo i da ne pišu po njemu – vaš cilj nije samo da svedete finansijske troškove na minimum, već isto tako da proizvedete što je manje moguće otpada i da održivo ponovo iskoristite sve materijale.

Alternativno, mogli biste da podelite učenike u grupe od četiri do pet učenika, i neka dele brošuru. Ako to nije moguće, izaberite 10–15 članova i objasnite učenicima da daju primere. Budite sigurni da ste upoznati sa **Metodom slobodnog pisanja** tako da možete da je jasno objasnite učenicima za aktivnost Počni.

DEFINICIJA

“Slobodno pisanje” je zadatak kada se od učenika očekuje da pišu neprekidno tokom utvrđenog vremena, ali bez fokusiranja na bilo koju određenu veštinu. To je prilika za njih da se prepuste prilici da budu kreativni, bez ograničenja – što kao rezultat često daje samopouzdanje i osećaj uživanja.

Pisanje a da nisu ograničeni sopstvenim veštinama pisanja (gramatika, slovne greške u kucanju, itd.) može da pomogne učenicima da pronađu sopstveni glas a da ne brinu da će ih neko kritikovati zbog „nesavršenog” rezultata. U isto vreme, ovaj metod ih podstiče da artikulišu svoje misli o specifičnoj temi na usredsređen način i isto tako može da učvrsti njihovu želju da čitaju u slobodno vreme.

Počni Mozganje

1. Dajte svakom učeniku/ci list papira i olovku. Zamolite ih da rade individualno i da koriste metodu slobodnog pisanja kako bi izmogli listu stvari koje su deci potrebne da budu bezbedna, srećna i zdrava. Pobrinite se da diskutujete o razlikama između potreba i htenja pre nego što počnu.

2. Posle pet minuta, zamolite učenike da podele svoje ideje i napišite ih na tabli/tabli sa listovima.
3. Objasnite im da će to biti razredna lista Prava dece.

Nauči

Aktivnost u razredu i Pozorište slika

1. Dajte svakom učeniku/ci primerak letka/kompleta **Brošure CRC** (Konvencije o pravima deteta) prilagođene detetu.
2. Pročitajte i ponovo pregledajte članove kao razred i dajte primere i dalja objašnjenja ako i kada je potrebno.
3. Kada ste pročitali brošuru, neka učenici uporede razrednu listu Prava dece na tabli/tabli sa listovima naspram liste CRC (Konvencije o pravima deteta) koju su upravo pročitali. Upitajte ih:
 - Koja prava su ista?
 - Koja prava bi trebalo da dodamo na našu listu?
 - Koja prava bi CRC trebalo da doda?
4. Sledeće, neka učenici formiraju grupe od četiri do pet učenika (ukoliko to već nisu učinili).
5. Objasnite učenicima da će svaka grupa da odslika određeni član iz CRC koristeći tehniku Pozorišta slika. Podsetite učenike da mogu da koriste samo svoja tela da bi prikazali/opisali određeni CRC član i da ne smeju da koriste nikakve pokrete ili zvuk.
6. Potajno dodelite svakoj grupi jedna član iz CRC i potrudite se da im ukažete da moraju da čuvaju dodeljeni član kao tajnu pošto će druge grupe biti zamoljene da pogode šta je.
7. Dajte grupama pet minuta da diskutuju kako će da odslikaju svoj član.

Razmisli

Deljenje i diskusija u razredu

1. Zamolite grupe da predstavljaju svoje dodeljene članove, jedna po jedna grupa.
2. Posle svake prezentacije, neka ostatak razreda pogađa koji član je oslikan i uvedite učenike u kratku diskusiju, postavljajući sledeća pitanja:
 - Zašto je ovo važno za decu?
 - Kako izgleda život kada je ovo pravo prekršeno?
 - Kako izgleda život kada je ovo pravo zaštićeno?

KONVENCIJA UN O PRAVIMA DETETA

PRAVA
DECE

Član 2:

Konvencija se primenjuje na svakoga, koje god da je rase, religije, ili sposobnosti; šta god mogao da misli ili kaže; iz koje god/kakve god porodice dolazi.

Član 12:

Imaš pravo na svoje mišljenje i na to da ga odrasli saslušaju i ozbiljno razmatraju

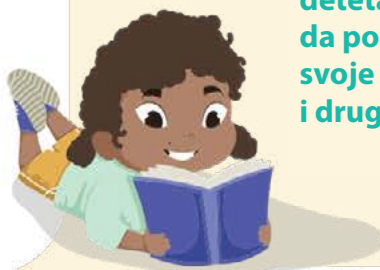
Član 27

Imaš pravo na hranu, odeću i bezbedno mesto za život i na zadovoljavanje osnovnih potreba. Ne smeš da budeš ugrožen tako da ne možeš da priuštiš mnoge stvari koje druga deca mogu.

Član 28:

Deca imaju pravo na obrazovanje. Disciplina u školama treba da poštuje ljudsko dostojanstvo. Osnovno obrazovanje bi trebalo da je besplatno. Bogate nacije bi trebalo da pomognu siromašnim zemljama da to postignu.

Član 29:

Obrazovanje treba da razvija ličnost i talente svakog deteta u potpunosti. Treba da podstiče decu da poštuju svoje roditelje i svoju kulturu i druge kulture

Član 31:

Sva deca imaju pravo na odmor i igru i da se pridruže širokom nizu aktivnosti

Član 32:

Država bi trebalo da zaštiti decu od rada koji je opasan ili koji može da naudi njihovom zdravlju ili obrazovanju

Član 33:

Država bi trebalo da obezbedi načine da zaštiti decu od opasnih droga

Član 34:

Država bi trebalo da zaštiti decu od seksualnog zlostrebljavanja.

(Proverite da li su deca svesna ovog prava ali neka ga ne izražavaju nasiljem; umesto toga neka postupe NE-SKLONI SE-KAŽI- Kaži NE. SKLONI SE iz te situacije i KAŽI nekome kome veruješ)

Član 35:

Država treba da se postara da nijedno dete ne bude oteto ili prodato.

Član 36:

Deca bi trebalo da budu zaštićena od bilo kojih aktivnosti koje bi mogle da naštetu njihovom razvoju.

Član 37:

Sa decom koja prekrše zakon ne bi trebalo da se postupa surovo. Ne bi trebalo da ih stavljaju u zatvor sa odraslima i trebalo bi da budu u kontaktu sa svojim porodicama.

Član 39:

Deca koja su zanemarena ili zlostrebljena bi trebalo da dobiju specijalnu pomoć da povrate svoje samopoštovanje

Član 38:

Države ne bi smele da dozvole deci mlađoj od 15 godina da služe vojsku. Deca u ratnim zonama bi trebalo da dobiju specijalnu zaštitu.

Član 42:

Imaš pravo da znaš svoja prava! Odrasli bi trebalo da znaju za ova prava i da ti pomognu da i ti saznaš za njih.

TEMA 2

Moja prava i poštovanje prava drugih

4

Stvarni odnosi

Specifični rezultat

Mogu da izgrade i održavaju dobre odnose sa porodicom i prijateljima.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici su:

1. istražili karakteristike odnosa podrške
2. sposobni da identifikuju pozitivne i negativne kvalitete kod ljudi, i kako oni utiču na druge ljude.

Potreban materijal

1. Radni list Odnos podrške (jedan po učeniku/ci)
2. olovke
3. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: mozganje

Nauči: individualna aktivnost

Razmisli: diskusija u razredu

Trajanje

45 minuta

Ključne reči

podržavajući, pozitivan, negativan, pomažući, utešno

Informacija za nastavnika

Za aktivnost Nauči, ako niste u mogućnosti da napravite dovoljno primeraka **Radnog lista Odnos podrške**, neka učenici završe zadatak u razredu, koristeći tablu/tablu sa listovima. Ukoliko je to slučaj, moraćete razredu da pročitate definiciju odnosa podrške. dajte primere različitih karakteristika kako biste obezbedili razumevanje iste:

- Pomaže: kućni poslovi.
- Utešno: bolestan/tužan.
- Interesovanja: biti ohrabren/podstaknut
- Imati iskrenu brigu o dobrobiti jedan za drugog: bezbednost/sreća. Doprinos uspehu
- jedan drugom: dostizanje snova i ciljeva.
- Uzajamno podržavanje od gubljenja hrabrosti: davanje motivacije u izazovnim vremenima/ kada smo suočeni sa izazovima.

Dalje, ćete morati da usmeravate učenike tako što će pratiti dok vi završavate radni list na tabli/tabli sa listovima.

Počni Mozganje

1. Napišite sledeća dva zaglavlja i na jednoj i na drugoj strani table/table sa listovima:

- **Pozitivni kvaliteti**
- **Negativni kvaliteti**

2. Neka učenici razmišljaju o pozitivnim i negativnim kvalitetima kod članova porodice, prijatelja, nastavnika, drugova i drugarica iz razreda i suseda. Naglasite značaj identifikovanja kvaliteta, ne specifičnih pojedinaca.

3. Upitajte učenike šta su identifikovali (zajedno bilo da su pozitivni ili negativni kvaliteti), i napišite ih na tabli/tabli sa listovima. Podstaknite učenike da razmisle o kreativnim rečima za svaku listu. Možete da završite jednu listu pre nego što počnete sledeću, ili možete da izaberete da uradite obe u isto vreme, pošto su dve liste prilično različite. Sledeće liste predstavljaju primere kvaliteta koje učenici mogu da identifikuju:

4. Neka učenici pogledaju nabrojane pozitivne kvalitete i upitajte ih:

- Da li vam je važno da ljudi koji su vam najbliži imaju ove kvalitete? Zašto/Zašto ne?

Nauči Individualna aktivnost

1. Podsetite učenike na stvari koje su identifikovali u prethodnoj lekciji a koje čine dobar odnos. Isto tako možete da se pozovete na **Pozitivne kvalitete** koju su nabrojani u aktivnosti **Počni** ove lekcije.
2. Dajte svakom učeniku primerak **Radnog lista odnosa podrške** i olovku.
3. Neka učenici prvo pročitaju definiciju odnosa podrške, koja je napisana na vrhu lista papira. Dajte im primere za svaki (vidi napomenu za nastavnika u gornjem kvadratiću).
4. Sledeće, nacrtajte konture u obliku tela na tabli/tabli sa listovima. Koristite to da usmeravate učenike da vas prate radeći na svojim radnim listovima.
5. U delu glave siluete, neka učenici označe svako telo imenima ljudi za koje osećaju da igraju ulogu podrške, pozitivnu i važnu ulogu u njihovim životima.

Objasnite da ti ljudi mogu da budu članovi porodice, prijatelji, nastavnici drugovi i drugarice iz razreda, susedi ili koga god učenici osećaju da im je važan.

6. Kada su to uradili, neka učenici napišu, unutar tela svake siluete, šta najviše vole kod te osobe.
7. Na kraju, ispod svake siluete, neka učenici napišu nešto ohrabrujuće što je ta osoba rekla i nešto pažljivo što je ta osoba uradila za tog učenika.
8. Budite sigurni da ste istakli, dok oni to rade, da ćete ih zamoliti da kasnije podele svoj rad sa ostatkom razreda.

Razmisli

Diskusija u razredu

1. Zamolite učenike da podele svoj rad sa ostatkom razreda.
2. Kada to budu uradili, objasnite im da smo svi mi društvena bića i da smo svi okruženi odnosima/vezama, od kojih smo se sa nekima rodili a od kojih se neki izgrađuju kako idemo kroz život. Pitajte ih:
 - Zašto je važno da imamo odnose sa ljudima?
 - Sa kojim odnosima/vezama se rađamo?
 - Koje odnose izgrađujemo?
 - Koji su neki pozitivni donosi u tvom životu? Kako oni čine da se osećaš?
 - Da li osećaš da imaš podršku u tim odnosima? Šta čini da se tako osećaš?
 - Koji su neki negativni donosi u tvom životu? Kako oni čine da se osećaš?
 - Da li osećaš da imaš podršku u tim odnosima? Šta čini da se tako osećaš?
 - Šta možemo da uradimo da obezbedimo da održavamo pozitivne odnose/veze?
3. Isto tako je dobar trenutak da se govori o "**Saglasnosti**" sa decom pošto su naučili o svojim pravima i odnosima/vezama. Ideja saglasnosti može da se uvede objašnjavajući deci da je **U REDU reći NE** ako nešto ne prihvataju. Možete da koristite sledeće primere:
 - To je tvoje telo te ti možeš da odlučiš ko ga dodiruje, grli ili ljubi te.
 - U redu je da učtivo izraziš da ne želiš da se igraš sa svojim prijateljima.

VIDEO

Saglasnost i komunikacija:

<https://www.youtube.com/watch?v=1wOqcU79Rh8>

NAPOMENA ZA NASTAVNIKA

Dobrobit i značaj društvenih kontakata za vreme i posle COVID-19

Zajedništvo je veoma važno za ljude. Mogućnost da budemo zajedno fizički, ali isto tako i mentalno, se pokazala veoma značajnom za vreme i posle COVID-19 pandemije. Biti u mogućnosti da delimo svoje strahove ili pritiske koje osećamo je veoma važno i za odrasle i decu podjednako.

Pandemija COVID-19 je donela složen niz izazova koji su imali posledice po mentalno zdravlje za svakoga, uključujući decu i adolescente. Žalost, strah, neizvesnost, društvena izolovanost, povećano vreme pred ekranima i roditeljski umor su imali negativan uticaj na mentalno zdravlje dece. Prijateljstva i porodična podrška su jaki faktori sila stabilizacije za decu, ali ih je pandemija COVID-19 isto tako poremetila. (Naučite više o toj temi ovde: <https://www.unicef.org/india/impact-covid-19-childrens-mental-health>).

Stoga je veoma važno da se određeno vreme posveti ponovnoj izgradnji odnosa i podršci *social skills of children*.

Možete da koristite ove aktivnosti:

1 DODATNA AKTIVNOST

1. Nacrtajte grubu konturu jedne osobe na parčetu papira table sa listovima ili na tabli. Podelite razred u grupe između tri i četiri učenika. Dajte svakoj grupi parče papira table sa listovima i neka prekopiraju konturu. Možete da izaberete da imate konturu unapred pripremljenu.
2. Zamolite svaku grupu da napiše ili nacрта onoliko briga ili pritisaka koliko misle da deca njihovog uzrasta doživljavaju u svim aspektima njihovih života. Svaka grupa bi trebalo da podeli svoje brige sa ostatkom razreda.
3. Postavite učenicima sledeća pitanja:
 - Da li mnoga druga deca imaju iste brige kao vi?
 - Da li mislite da su to brige osoba koje su vaše godište ili bi one mogle da utiču na decu drugih godišta?
 - Da li možete da se setite načina kako da se reše te brige?
 - Da li možete da se setite ljudi sa kojima bi mogli da pričate o tim brigama?
4. Podsetite učenike da postoje ljudi sa kojima mogu da pričaju. Pozovite se na poverljive odrasle osobe, pojedince u školama kao i ljude kod kuće i na ulogu prijatelja.

2

DODATNA AKTIVNOST

1. Objasnite učenicima da biti dobar prijatelj podrazumeva da se bude i dobar slušalac. Zamolite učenike da se podele u parove i stanu/sednu okrenuti licem prema partneru.
2. Dajte prvi komplet **instrukcija A i B grupi**, vodeći računa da svaki par ne vidi instrukcije svog partnera. Fotokopirajte list i isecite ga na dve kartice za sufliranje. Jedna instrukcija za **Grupu A** je o nečemu o čemu će pričati a druga instrukcija je za **Grupu B** o načinu slušanja. Zamolite parove da počnu da prate svoje instrukcije. Dajte im oko tri do pet minuta da obave razgovore kako je navedeno na karticama za sufliranje.
3. Ponovite ovu aktivnost opet ali ovog puta sa obrnutim ulogama. Napišite ih na posebnim listovima papira tako da učenici nisu svesni koje su instrukcije za drugu grupu.
4. Posle dodeljenog vremena zaustavite razgovore i postavite sledeća pitanja:
 - Kako ste znali da vaš partner nije slušao/la?
 - Kakav je osećaj biti neučtiv i ne slušati propisno?
 - Promenivši iskustvo, šta je to što bi slušalac trebalo da je uradio da bi govornik imao osećaj da ga sluša?
5. Razmišljajte sa učenicima da **govor tela** (način kako sedite, kontakt očima, postavljanje pitanja i traženje pojašnjenja) su sve deo toga da se bude dobar slušalac.

KARTICE ZA SUFLIFLIRANJE

Osoba A

Opišite svoj poslednji odmor osobi B, ili neki događaj na kome ste nedavno bili, oni će morati da slušaju tokom narednih pet minuta.

Osoba B

Vaš partner/ka, osoba A, će vam pričati o odmoru ili događaju na kom je nedavno otišao/la. Slušajte oko minut ili tako nešto i tada prestanite da slušate, gledajući oko sebe, izbegavajući kontakt očima, vrpoljeći se, prekidajući je pitanjima ili nebitnim komentarima i postupajte kao da niste zainteresovani.

Ovu stranicu možete odštampati!

RADNI LIST

ODNOSI PODRŠKE

Imati odnose/veze koje vam daju podršku, je važno tokom celog našeg života – ne samo u detinjstvu.

Odnos/veza koja daje podršku je povezanost između dve ili više osoba koja obuhvata sledeće:

- Pomagati jedan drugom
- Tešiti jedan drugog
- Iskreno se brinuti za dobrobit jedno drugog
- Promovisanje interesa jedno drugog
- Doprinositi uspehu jedan drugom
- Sprečavanje jedan drugog da se izgubi hrabrost

Otkrijte ko podržava vaše roditelje/staratelje. Postavite im nekoliko pitanja i nacrtajte njihove **figure podrške** na osnovu njihovih odgovora.

1. Ko igra ulogu podrške u tvom životu?

Napišite ime unutar glave svake siluete ispod.

2. Šta najviše voliš kod te osobe/tih osoba?

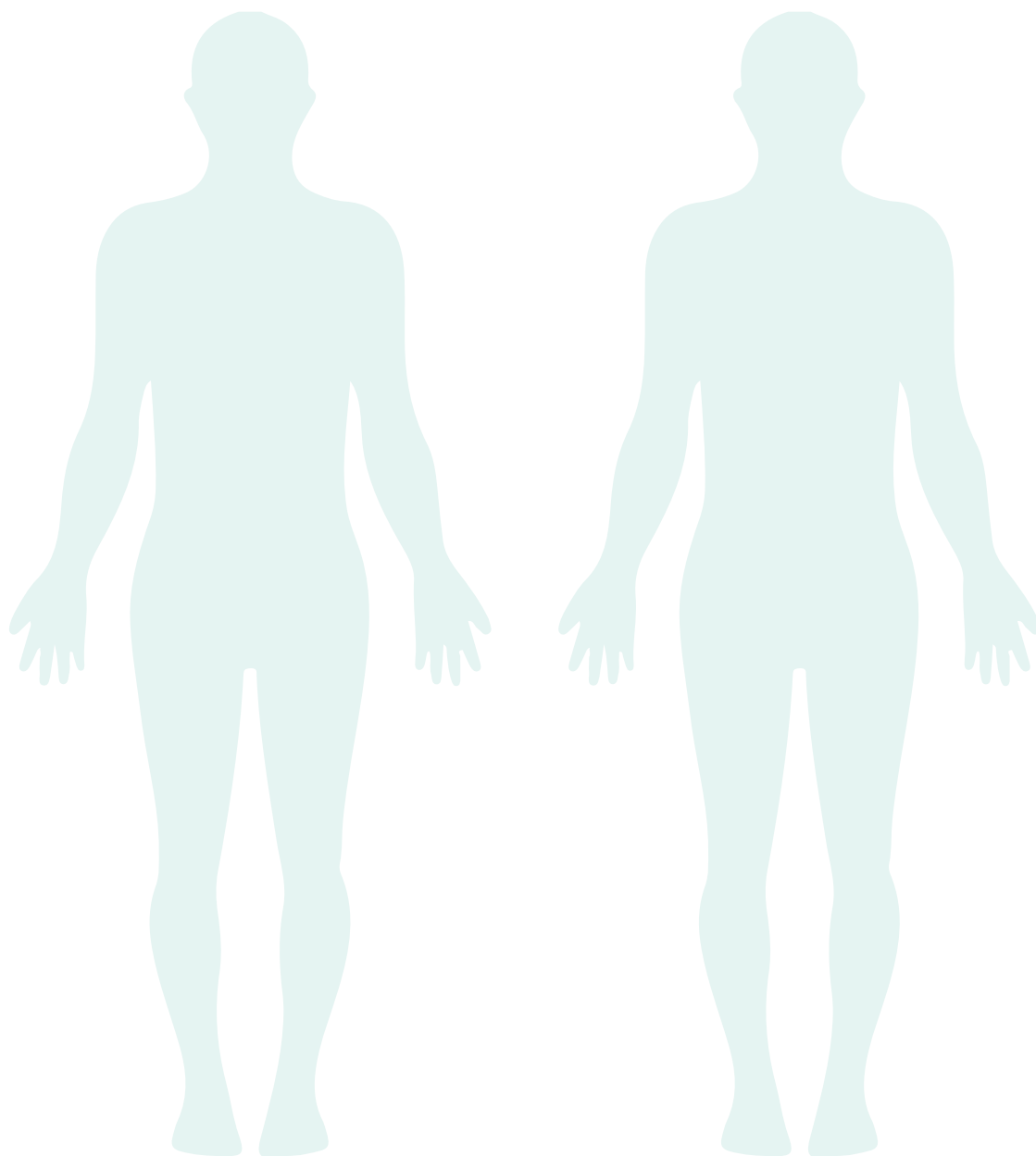
Napišite karakteristike svake siluete na sledećoj strani.

3. Šta je:

Nešto što ohrabruje/podstiče da vam je ta osoba rekla/bi vam rekla.

Nešto pažljivo što je ta osoba učinila/bi učinila za tebe.

Napišite odgovore ispod svake siluete na sledećoj strani.

Napišite ovde odgovore za pitanje 3...

Ovu stranicu možete odštampati!

DODATNI RADNI LIST

NEKO NA KOGA SE UGLEDAM

Setite se nekoga kome se divite (mogu da budu živi ili da su umrli). Uradite kratak istraživački projekat o toj osobi. Isto tako možete da uključite bilo kakva dodatni materijal!

Isto tako možete da zamolite vaše roditelje/staratelje da urade istu aktivnost i odgovore na ova pitanja! Da li ste iznenađeni osobom na koju se ugledaju?

Ime:

Datum rođenja:

Mesto rođenja:

Državljanstvo:

Zanimanje:

Ova osoba je čuvena po...

Koraci ka uspehu: Kratka istorija njihovog života (obuhvatite najmanje 7 koraka)

Divim se ovoj osobi zato što...

TEMA 2

Moja prava i poštovanje prava drugih

5

Rodna pristrasnost

Specifični rezultat

Može da analizira rodnu pristrasnost i njen uticaj u porodici i u učionici.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije, učenici će:

1. bolje razumeti razliku između pola i roda.

Potreban materijal

1. papir i olovke
2. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: mozganje

Nauči: grupna aktivnost

Razmisli: diskusija u razredu

Trajanje

50 minuta

Ključne reči

pol, rod, devojčice, dečaci, pristrasnost

Informacija za nastavnika

Tokom ove lekcije budite svesni kulturne osetljivosti u odnosu na rodne uloge. Iako želimo da se borimo sa izazovom tradicionalnih ideja rodnih uloga, možemo to da učinimo dok poštujemo norme kulture u našim zajednicama.

DEFINICIJA

Pol: Dva glavna tipa ljudskih bića (i biljaka i životinja) – muški i ženski – kako je definisano njihovim telesnim funkcijama.

Rod: Zamisao društva kako muškarci i žene treba da postupaju i ponašaju se.

U zavisnosti od toga da vaš razred ima nekako podjednaku podjelu muških i ženskih osoba. Ukoliko u vašem razredu preovlađuje jednostranost (na primer 90% dečaka), zanemarite podjelu razreda prema rodu i jednostavno ga podelite na dve grupe. Nadalje, u zavisnosti od veličine vašeg razreda, možda bude neophodno da te dve grupe podelite u manje grupe (na pr. četiri do pet dečaka/devojčica /učenika po grupi).

NAPOMENA ZA NASTAVNIKA

Tokom ove lekcije budite svesni kulturne osetljivosti u odnosu na rodne uloge. Iako želimo da se borimo protiv izazova tradicionalnih ideja o rodnim ulogama, možemo to da uradimo dok poštujemo norme kulture u našim zajednicama.

Počni Mozganje

1. Nacrtajte vertikalnu liniju po sredini na tabli/tabli sa listovima. Označite jednu stranu kao „dečaci“, a drugu stranu „devojčice“.
2. Pitajte učenike:
 - Koje su neke od razlika između dečaka i devojčica?
3. Napišite odgovore ispod odgovarajuće strane na tabli.

Nauči Grupna aktivnost

1. Podelite učenike u dve grupe – jednu samo sa dečacima i jednu samo sa devojčicama.
2. Neka svi dečaci stanu na desnu stranu učionice a sve devojčice na levu.
3. Dajte svakoj grupi list papira i olovku. Neka diskutuju i zapišu odgovore na sledeća pitanja primerena odgovarajućoj grupi:
 - **Za devojčice:** Navedite neke stvari koje samo devojčice mogu da rade. Imenujte neke od stvari koje ste videli da rade samo tvoja majka/starateljka.
 - **Za dečake:** Nabrojte neke od stvari koje samo dečaci mogu da rade. Imenujte neke od stvari koje ste videli da samo radi tvoj otac/staratelj.

4. Objasnite da bi njihovi odgovori mogli da obuhvate aktivnosti, ponašanja, poslove, igre/ igračke itd.
5. Posle 10 minuta, neka grupe razmene svoje liste (ako imate više od dve grupe, vodite računa da liste budu razmenjene sa grupom suprotnog pola).
6. Kada razmena listi bude završena, zamolite grupe da pogledaju liste koje su im date i da precrtaju stvari koje oni (kao suprotan pol) mogu da rade. Pobrinite se da im ukažete da nije važno da li oni žele da rade te stvari, ili čak i da znaju kako da rade te stvari, ono što je važno je činjenica da treba da ih precrtaju ako je to fizički moguće za njih, kao suprotan pol, da urade tu određenu aktivnost.
7. Dajte učenicima 10 minuta da to urade.

Razmisli

Diskusija u razredu

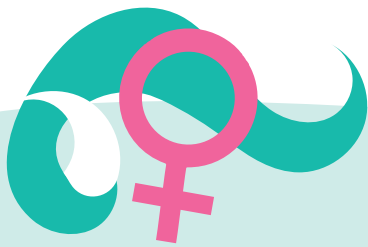
1. Ponovo podelite tablu/tablu sa listovima, ovog puta na tri kolone. Označite desnu kolonu **Dečaci**, srednju kolonu **Oba pola** i levu **Devojčice**.
2. Počnite pitajući devojčice:
 - Koje su neke od aktivnosti koje ste precrtali sa liste dečaka?
(To bi bile aktivnosti za koje su devojčice mislile da bi oba pola mogla da urade.)
 - Unesite njihove odgovore u koloni označenoj „Oba pola”
 - Koje su neke od aktivnosti koje niste precrtale?
(To bi bile aktivnosti za koje su mislile da samo dečaci mogu da urade.)
 - Unesite njihove odgovore u kolonu označenoj „Dečaci”.
3. Sledeće, pitajte dečake:
 - Koje su neke od aktivnosti koje ste precrtali sa liste devojčica?
(To bi bile aktivnosti za koje su devojčice mislile da bi oba pola mogla da urade.)
 - Unesite njihove odgovore u koloni označenoj „Oba pola”.
 - Koje su neke od aktivnosti koje niste precrtale?
(To bi bile aktivnosti za koje su mislile da samo devojčice mogu da urade.)
 - Unesite njihove odgovore u kolonu označenoj „Devojčice”.
4. Kada ste ovo uradili, pitajte učenike/ce da objasne zašto su precrtali/e/zadržali određene stavke.
5. Iskoristite njihove odgovore da ponovo pregledate neke od razlika između dečaka i devojčica i podesite liste tako da tačno odražavaju razlike između Pola i Roda (na primer, ako je **kuvanje** u koloni **Devojčice** jasno je da je pogrešno označeno i da to treba prebaciti u kolonu **Oba pola**).

6. Objasnite razliku između **Pola** i **Roda** (vidi Napomenu za nastavnika u kvadratiću na strani 39) i uputite ih na odgovore na tabli/tabli sa listovima (plus još primera koje možda imate) kao pomoć da se razjasne vaša gledišta.

7. Na kraju, uvedite učenike u diskusiju, koristeći sledeća pitanja:

- Koje su zajedničke vrste posla koje i dečaci i devojčice mogu da rade?
- Da li je važno ako dečak radi posao za koji se pretpostavlja da je devojčica trebalo da radi?
- Kako se osećate u vezi sa ulogama dečaka i ulogama devojčica?
- Gde nalazimo ove ideje kako bi dečaci/devojčice trebalo da se ponašaju?
- Ko određuje te pristrasnosti?
- Šta možemo da učinimo da promenimo te pristrasnosti prema devojčicama i dečacima?

VREME JE ZA PRIČU

Kako rodna pristrasnost može da bude povezana sa problemom krize u vezi sa vodom.

Prema water.org ([proveriti dole izvor](#)):

“Danas će žene širom sveta provesti zajedno 200 miliona sati prikupljajući vodu. Pored vremena provedenog u sakupljanju vode, milioni njih možda isto tako provedu značajno puno vremena nalazeći mesta gde da obave nuždu. To čini dodatnih 266 miliona sati vremena svaki dan izgubljenih zato što nemaju toalet kod kuće.

Sakupljanje vode i nalaženje bezbednog mesta za obavljanje nužde čine glavne aktivnosti tokom dana za milione žena. Njima je preostalo malo ili nimalo vremena za rad, školu ili brigu o porodici. Bez vode i toaleta kod kuće, žene ne mogu da ispune svoj puni potencijal.

Devojčice kojima nedostaje pristup ispravnoj vodi i sanitarnim mestima kod kuće ili u školi su suočene sa značajnim izazovima. Kada se tome doda činjenica da su njihova bezbednost i zdravlje ugroženi ako nemaju drugog izbora već da vrše nuždu na otvorenom, menstruacija predstavlja još jedan razlog zašto devojčice u osiromašenim zajednicama, gde voda nije bezbedna za korišćenje, ne idu u školu. Pristup vodi i sanitarnim uređajima to menja. Ako na primer u Indiji, voda i toaleti budu dostupni za makar 1% više devojčica u srednjoj školi, BDP zemlje bi se povećao za više od \$5 milijardi. Nadalje, u globalnoj razmeri, za svaku godinu koju neka devojčica provede u školovanju, njen prihod može da se poveća za 15-25%.

Kada su žene osnažene vodom i bezbednim toaletima kod kuće, one su osnažene i da promene svet. Rasterećene krizom oko vode mogu da se brinu o svojim porodicama. Mogu da počnu male biznise dodajući time prihod svom domaćinstvu. Imaju vremena i vode da rade u bašti i kuvaju za svoju porodicu. I više nisu suočene sa nebezbednim situacijama kada obavljaju nuždu na otvorenom ili hodaju do udaljenih izvora vode.”

★ RESURS

water.org

<https://water.org/our-impact/water-crisis/womens-crisis/>

Za još inspiracija, pogledajte ovaj video:

Empower women

<https://www.youtube.com/watch?v=3ZiFxdmO3f8&t=32s>

Da li ste ikada razmišljali o ovom problemu?

- Kako se osećate u vezi sa tim?
- Da li ste shvatili koliko puno negativnih uticaja ovi problemi imaju na devojčice i žene u njihovom svakodnevnom životu, ali isto i na njihovu budućnost?

TEMA 3

Štednja i trošenje novca

6 Potrošnja, doniranje, štednja I investiranje

Specifični rezultat

Razumeti kako da se naprave izbori u odnosu na novac, štednju, potrošnju, investiranje i doniranje.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije, učenici će moći da:

1. definišu i prave razliku između različitih termina, potroši, štedi, investiraj i doniraj
2. objasne troškove za prilike povezane sa svakim od tih termina

Potreban materijal

1. Radni list: **Finansijske definicije za učenika** (jedan po učeniku/ci)
2. **Lične finansijske definicije** (referentni list za nastavnike)
3. **Ekonomski i novčani vizuelni organizator**
4. papir i olovke
5. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: ZŽN tabela

Nauči: diskusija u razredu i individualna umetnička aktivnost

Razmisli: ZŽN tabela

Trajanje

45 minuta

Ključne reči

potroši, štedi, investiraj, doniraj, trošak dolaska u priliku

Informacija za nastavnika

Pre ove lekcije budite sigurni da ste upoznati sa ova četiri ključna termina – štediti, potrošiti, investirati i donirati – i da imate primere za svaki koji se odnose na vaš kontekst i koji su jasni učenicima. Kada objašnjavate štednju i investiranje, vodite računa da su ove ideje povezane sa konceptom imanja cilja zbog koga štedite ili u šta investiraju.

Isto tako, prekopirajte jasno **Ekonomski i novčani vizuelni organizator** na tablu/tablu sa listovima pre lekcije tako da učenici mogu lako da ga vide tokom aktivnosti Nauči. Ponovo, budite sigurni da imate pripremljene lokalne primere za ovo kako bi pomogli učenicima da ih razumeju/da ih povežu sa tim.

U **Aktivnosti Nauči**, molimo da koristite ekvivalent vaše lokalne valute (prema navedenih €10) u datom scenariju sa pitanjima.

Počni ZŽN tabela

1. Pokažite učenicima novčanicu od 10 dinara i pitajte učenike šta bi uradili sa 10 dinara ako bi im ih neko dao. Pitajte ih da li su ikada dobijali novčane poklone za praznike ili specijalne prilike. Diskutujte sa njima šta obično rade sa svojim novcem. Zabeležite njihove sugestije na tabli.
2. Neka učenici formiraju parove i dajte svakom paru list papira i olovku.
3. Nacrtajte ZŽN tabelu na tabli/tabli sa listovima kao što je niže prikazano i zamolite parove da isto urade na svojim listovima papira.
4. Zamolite učenike da definišu šta misle da znače sledeće reči:
 - Potroši
 - Štediti
 - Investirati
 - Donirati
 - Trošak prilike
5. Napišite njihove odgovore u prvoj koloni pod **Znam**.
6. Zatim, pitajte učenike šta bi voleli danas da nauče o ovim terminima. Dajte im nekoliko minuta da razmisle o pitanjima o potrošnji, štednji, investiranju, doniranju i troškovima dolaska do prilike, a zatim ih zapišite dole u koloni **Želim**. (Na primer: Koliko novca bi trebalo da štedim?)

VIDEO

Pogledajte ovo:

Dali smo deci jedan sat da potroše \$100

https://www.youtube.com/watch?v=m58_ky4kNxx

ZNAM Ono što već znamo	ŽELIM Ono što želimo	NAUČI Ono što smo naučili danas

7. Informišite učenike da će poslednja kolona, **Nauči**, biti popunjena ma kraju lekcije tokom aktivnosti Razmisli.

Nauči

Diskusija u razredu i Individualna umetnička aktivnost

- Podsetite učenike o tome šta su naučili o htenjima i potrebama. Htenja su želje za robom i uslugama koje bi voleli da imamo. Potrebe se odnose na stvari koje moramo da imamo ili nam „trebaju“ da bismo preživeli, kao što su hrana, voda, zaklon/utočište, itd. Objasnite učenicima da postoje četiri različite stvari koje mogu da urade sa svojim novcem. Mogu da ga potroše, uštede, investiraju ili doniraju.
- Dajte svakom učeniku primerak **Brošure definicije ličnih finansija**, i olovku.
- Prođite kroz svaku definiciju sa učenicima (koristeći referentni list za nastavnike kao vodič) i dajte primere koji se odnose na vaš kontekst.
- Diskutujte o tome kakvu ulogu svaki od ovih termina igra u životima učenika postavljajući im sledeća pitanja:
 - **Potroši:** Koja je stvar koju si nedavno kupio/la? Šta kupuju tvoja majka/otac/staratelj svaki dan? Šta kupuju svake nedelje? A svakog meseca?
 - **Štedi:** Za šta si štedeo/la? Gde čuvaš svoj ušteđen novac? Za šta ga štediš? Za šta bi trebalo da štediš? A tvoji roditelji/staratelji?
 - **Investiraj:** Gde možemo da investiramo naš novac? Kako bi bilo investirati u zemljoradnju? Kako je ići u školu investiranje?
 - **Doniraj:** Da li si ikada pomogao/la nekome? Da li si ikada dao/la (ne pozajmio/la) nekome novac?
- Pokažite učenicima **Ekonomski i novčani vizuelni organizator** i koristite lokalne primere da bi pomogli učenicima da ga bolje razumeju.

6. Postavite učenicima sledeće scenario-pitanje:
Hodate ulicom i nađete 10 dinara na zemlji. Da li:
- **A)** Odete u radnju i kupite slatkiše i užinu? (**Potroši**)
 - **B)** Ih date beskućniku? (**Doniraj**)
 - **C)** Stavite u svoju štednu kasicu? (**Štedi**)
 - **D)** Kupite živo pile? (**Investiraj**)
7. Diskutujte o razlozima za i protiv svake situacije, a zatim neka učenici glasaju o svoja dva vrhunska izbora, bilo dizanjem ruke ili koristeći metod Glasaj nogama.
8. Sledeće, objasnite učenicima termin **Trošak za prilike** koristeći donju informaciju:
- **Investiraj:** Gde možemo da investiramo naš novac? Kako bi bilo investirati u zemljoradnju? Kako odlazak u školu predstavlja investiranje?
 - **Doniraj:** Da li si ikada pomogao/la nekome? Da li si ikada dao/la (ne pozajmio/la) nekome novac?
 - Pokažite učenicima **Ekonomski i novčani vizuelni organizator** i koristite lokalne primere kako bi pomogli učenicima da ga bolje razumeju.
9. Iskoristite mišljenja učenika iz diskusije gornjeg scenarija da bi im pomogli da dalje shvate Trošak za dolazak u priliku. Na primer:
- Ako odaberete **(A)** kao vaš prvi izbor, vaš drugi izbor bi bio poznat kao vaš „Trošak dolaska u priliku“.
10. Na kraju, zamolite učenike da kompletiraju brošure Definicija ličnih finansija ilustrujući svaku kocku.

DEFINICIJA

Trošak dolaska do prilike je gubitak drugih alternativa kada jedna alternativa bude odabrana. Ili drukčije rečeno: Trošak dolaska do prilike je ono bez čega morate da budete kada odaberete A pre nego B. Na primer: ako želite da kupite čokoladu/slatkiše koristeći novac iz vaše kase (tvoj izbor A), onda će ti duže trebati da uštediš dovoljno novca da bi kupio/la tvoj omiljenu igračku (tvoj izbor B) (Trošak dolaska do prilike).

Razmisli

ZŽN tabela

1. Neka učenici podele svoje crteže sa ostatkom razreda i zamolite ih da objasne/diskutuju o tome šta su nacrtali i zašto.
2. Pregledajte pitanja koja su učenici postavili u koloni Želja/Htenja i zabeležite njihove odgovore ispod, u koloni Nauči ZŽN tabele. Ako je potrebno, objasnite im da nije uvek moguće da se odgovori na svako moguće pitanje u okviru aktivnosti ove lekcije.

AKTIVNOST SA RODITELJIMA

1. Objasnite učenicima da za većinu stvari koje su nam potrebne ili želimo/hoćemo u našim životima, to košta novca. Ponekada će nam ostati veoma malo da štedimo, investiramo ili doniramo.
2. Dajte svakom učeniku primerak **Radnog lista Troškovi života** i zamolite ih da ga popune zajedno sa svojim roditeljima.
3. Uputite ih da identifikuju kreativne i interesantne načine da štede novac dok obavljaju svoje rutinske aktivnosti.

DEFINICIJE FINANSIJA

Potroši

Definicija učenika:

Koristi novac za nešto što želiš/hoćeš ili ti je potrebno.

Proširena definicija nastavnika:

Za plaćanje: razmeniti novac za robu i usluge; koristiti novac slobodno. Trošenje obuhvata plaćanje poreza, doniranje u dobrotvorne svrhe; trošenje na druga htenja/želje i potrebe.

Štedi

Definicija učenika:

Čuvati ili staviti novac sa strane za buduće želje/htenja ili potrebe.

Proširena definicija nastavnika:

Staviti novac kao ostavu ili rezervu (kao deo džeparca svake nedelje); akumulirati ili staviti novac sa strane za određenu svrhu ili priliku (npr. da kupiš omiljenu košulju za neku posebnu priliku, ili neke slatkiše da podeliš sa prijateljem)

Investiraj

Definicija učenika:

Štedeti novac na način koji povećava njegovu vrednost te buduće donacije ili potrošnju

Proširena definicija nastavnika:

Investirati se često odnosi na onaj deo koji uštediš ono što je pozajmljeno drugima i dobiješ kamatu (dodatne novčane isplate koje vam se isplaćuju osim plaćanja za iznos koji ste dali u zajam). Bilo koja vrsta imovine može isto tako da bude investicija ako njena vrednost raste. Štednja postaje investiranje kada sredstva (tj. novac, imovinu, ljudski rad i talenta, priroda, itd.) budu usmereni ka mestu gde će povećati svoju vrednost. Učenici bi trebalo da znaju da bi investirali resurs kao što je novac, moraju prvo da ga uštede. Čak i novac koji zarađuje veoma nisku kamatu na standardnom bankovnom štednom računu je tehnički investiran. Investiranje je podskup štednje.

Doniraj

Definicija učenika:

Dati vreme, talenat ili novac ne očekujući nešto za uzvrat.

Proširena definicija nastavnika:

Dobrovoljno učiniti besplatan poklon ili dar; uložiti u, doprineti ili dati, posebno dobrotvornoj ustanovi ili u dobrotvorne svrhe (npr. novac za narodnu kuhinju ili magacin za hranu) ili institucijama javnih službi (npr. neko donira mesto za park). Doniranje je podskup potrošnje.

Ovu stranicu možete odštampati!

RADNI LIST

DEFINICIJE LIČNIH FINANSIJA

Nacrtajte sliku ili ikonu kako bi ilustrovali te koncepte:

Potroši: Koristi novac za nešto što želiš/hoćeš ili ti je potrebno.

Uštedi: Čuvaj ili stavi novac u stranu za buduća htenja ili potrebe.

Investiraj: Štedi novac na način koji uvećava njegovu vrednost za buduće doniranje ili potrošnju.

Doniraj: Pokloni vreme, talenat ili novac bez ikakvog očekivanja nečega za uzvrat

Potroši

Uštedi

Investiraj

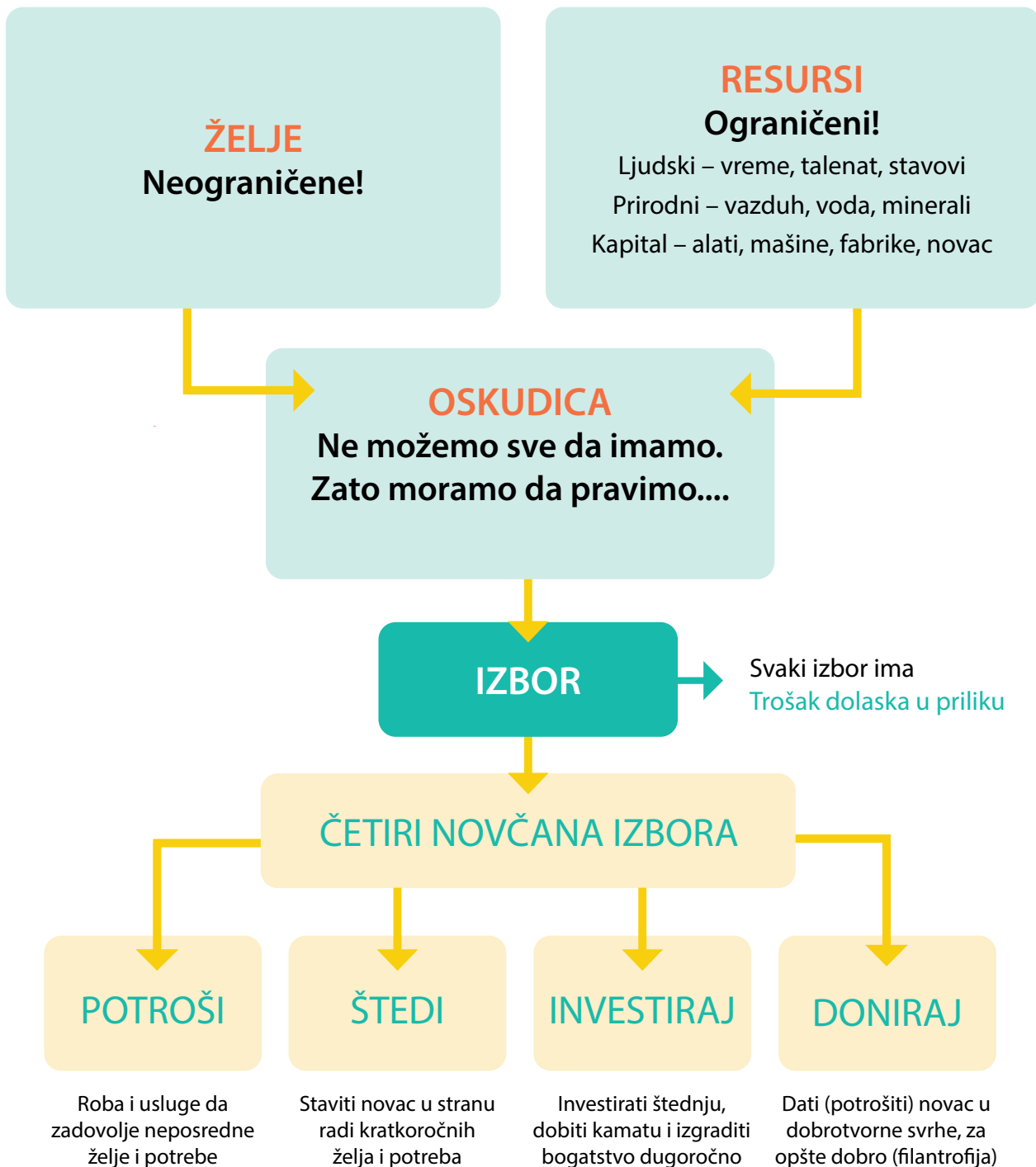
Doniraj

Ovu stranicu možete odštampati!

ŠABLON

EKONOMSKI I NOVČANI ORGANIZATOR

RADNI LIST

Ovu stranicu možete odštampati!

TROŠKOVI ŽIVOTA

Novac je važan za svašta — teško je živeti bez njega! Da li ste i vi to primetili? Pomislite na sve stvari na koje treba da potrošite novac. Može da preostane veoma malo za štednju. Hajde da razmislimo o svemu što nas košta novca!

Jedan dan u životu...

Ime:

Označite kvadrat.

Aktivnost		Košta novca
Tuširanje		
Oblačenje		
Doručak		
Odlazak u školu kolima		
Pešačenje do škole		
Ručak		
Igranje se napolju tokom odmora		
Odlazak na čas muzike		
Pranje zuba		

TEMA 4

Planiranje i određivanje budžeta

7 Pravljenje izbora sa novcem

Specifični rezultat

Mogu da kreiraju lični budžet i da znaju kako da žive u okviru sopstvenih sredstava.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici će moći da:

1. kreiraju lični budžet za jednu aktivnost
2. sastave budžet za svoje obroke tokom sedam dana

Potreban materijal

1. Brošura menija (jedna po paru)
2. primer brošure menija
3. Radni list pravljenje budžeta za restoran (jedan po paru)
4. Tabela pravljenja budžeta za meni (jedan po učeniku)
5. papir i olovke
6. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: mozganje i individualna aktivnost

Nauči: aktivnost u paru

Razmisli: deljenje

Trajanje

60 minuta

Ključne reči

budžet

Informacija za nastavnika

Pre ove lekcije pobrinite se da imate jedan meni (kao što je primer koji je dat u nastavku) sa lokalnom hranom i cenama za **Aktivnost nauči**. Kada određujete budžet za ovu vežbu (i u pratećoj aktivnosti u Aktivnosti sa roditeljima) u praznim prostorima datim u uputstvima dole, koristite lokalnu valutu i realan iznos novca koji se odnosi na vaš kontekst. Pobrinite se da šetate po razredu tokom ove aktivnosti kako bi pomogli bilo kojim parovima kojima je pomoć neophodna sa planiranjem obroka, kao i sa dodatkom od 10% napojnice za uslugu.

DEFINICIJA

Budžet je vremenski zasnovan plan trošenja koji pomaže ljudima da prate potrošnju novca i dostignu finansijske ciljeve.

Počni Mozganje i Individualna aktivnost

1. Napišite na tabli/tabli sa listovima **Pravljenje budžeta**.
2. Pitajte učenike:
 - Šta znači to? (Objasnite ovaj termin učenicima koristeći definiciju koja je data u gornjem kvadratu Napomene za nastavnika.)
 - Za šta možemo da napravimo budžet? (Napišite njihove odgovore na tabli/tabli sa listovima.)
 - Kada je važno da nešto planiramo?
 - Koji alati mogu da ti pomognu da planiraš?
3. Dajte svakom učeniku list papira i olovku i neka naprave listu svojih aktivnosti posle škole.
4. Sledeće, zamolite ih da razmotre vremenski okvir za sve te aktivnosti (npr. četiri sata nedeljno). Kada su to uradili, upitajte ih:
5. Možeš li sve to da uradiš za toliko vremena?
6. Dopustite im da prilagode svoje liste na osnovu svog vremenskog okvira, i dok to rade, da razmotre da li su neke aktivnosti njima važnije od drugih aktivnosti. Neka naprave prioritete svojih aktivnosti i navedu ih po redosledu važnosti.
7. Informišite učenike da je ovo primer pravljenja budžeta jer se izrađuje budžet njihovog vremena. Objasnite im da kreiranjem liste kao što je ova, oni jesu kreirali tabelu koja će im pomoći da vizuelizuju svoje misli. Objasnite im da pravljenje budžeta, bilo da je to vreme ili novac, pomaže ljudima da prate ono što imaju i pomaže im u pravljenju izbora.

Nauči

Aktivnost u paru

1. Neka učenici oforme parove.
2. Dajte svakom paru primerak brošure Meni koji ste doneli ili kreirali i **Radni list pravljenja budžeta za restoran**.
3. Objasnite im da bi upravljali svojim novcem, učenici će kreirati jednostavan plan o tome kako će koristiti svoj novac za jedan obrok. Informišite ih da njihov plan može da se promeni kako razmatraju efekte izbora koje su napravili. Ipak, ako zaista naprave promene, moraju da zapamte da podese druge oblasti budžeta kako bi ga održali uravnoteženim i sprečili prekomernu potrošnju.
4. Informišite učenike da imaju budžet od (dodajte ovde vašu lokalnu valutu i realan iznos novca koji se odnosi na vaš kontekst) da bi kupili ručak za sebe i svog partnera. Oba obroka treba da obuhvataju glavno jelo, desert i piće.
5. Objasnite da treba da pogledaju Meni i da napišu svoje izbore na Radnom listu izrade budžeta za restoran. Kada to budu uradili, neka izračunaju svoj ukupan iznos računa sa i bez 15% napojnice za uslugu. Upitajte učenike:
 - Da li ste ostali u okviru budžeta pre nego što je dodat trošak za uslugu?
 - Da li ste ostali u okviru svog budžeta nakon što je dodat trošak za usluge?

Razmisli

Deljenje

1. Neka neki parovi podele svoje planove budžeta sa ostatkom razreda.
2. Neka učenici analiziraju izazove koje su osetili kada su pravili svoje budžete, pitajući ih:
 - Koji su bili izazovi?
 - Sa čime si morao/la da se boriš?
 - Koliko si puta morao/la da podešavaš svoj budžet pre nego što si mogao/la da ga izbalansiraš?
 - Da li bi bilo lakše ili teže da si imao/la više/manje novca da potrošiš?
3. Istaknite da pravljenje budžeta nije lak zadatak i da je potrebno da se učini nekoliko pokušaja i naprave kompromisi pre nego što se postigne uravnotežen budžet.
4. Na kraju, pitajte učenike:
 - Zašto bi trebalo da pravimo budžete?

AKTIVNOST SA RODITELJIMA

1. Dajte svakom učeniku primerak **Radnog lista tabele pravljenja budžeta za meni** i zamolite ih da naprave plan menija za celu nedelju za njihovu porodicu uz pomoć njihovih roditelja/staratelja.
2. Zadatak roditelja/staratelja će biti da im pomognu da nađu trošak i cenovnik za različite artikle hrane koje će imati u svom meniju. Dajte učenicima budžet od ... (umetnite lokalnu valutu i realan iznos koji je relevantan za vaš kontekst) po članu porodice.
3. Objasnite im da to znači ako imaju tri člana porodice, mogu da potroše (vaš dati budžet pomnožen sa tri), četiri člana porodice (vaš dati budžet pomnožen sa četiri) i tako dalje.
4. Objasnite da svaki plan menija mora da uključi doručak, ručak i večeru, kao i trošak za svaki obrok. Informišite učenike da mogu da rezimiraju svoj budžet koristeći radni list pravljenje budžeta za meni, ili da kreiraju svoj prikaz.
5. Na kraju, zamolite ih da obuhvate i to šta misle da urade sa novcem koji im možda preostane.

Ovu stranicu možete odštampati!

PRIRUČNIK

KARTA MENIJA

Molimo da ovo shvatite samo kao primer i da bi u ovoj vežbi trebalo da koristite meni koji sadrži lokalnu hranu i cene u vašoj valuti.

Meni

Predjela

Pomfrit i sir 240 dinara

Porcija svežeg voća 200 dinara

Glavno jelo

Hamburger 450 dinara

Hamburger sa sirom 500 dinara

Pizza 400 dinara

Grilovani sir 300 dinara

Viršla 250 dinara

Prilozi

Pomfrit 150 dinara

Povrće sa sosom 250 dinara

Dezerti

Sladoled sa prelivom 300 dinara

Pita 200 dinara

Pita sa sladoledom 300 dinara

Kolač 200 dinara

Pića

Gazirani sok 100 dinara

Sok 100 dinara

Mleko 100 dinara

Mlečni šejkovi 200 dinara

RADNI LIST

Ovu stranicu možete odštampati!

TABELA ZA PLANIRANJE BUDŽETA

	Dan 1	Dan 2	Dan 3	Dan 4	Dan 5	Dan 6	Dan 7
Doručak							
Trošak za obrok							
Ručak							
Trošak za obrok							
Ručak							
Trošak za obrok							
Trošak za obrok							
Trošak za obrok							

This page can be printed!

RADNI LIST

BUDŽET ZA RESTORAN

Odaberite jedno glavno jelo, jedan desert i jedno piće za tvoj ručak i ručak tvog prijatelja/ce.

Ime:

Učenik A

Poručeno	Cena
Glavno jelo:	
Piće:	
Dezert:	

Ukupno:

Učenik B

Poručeno	Cena
Glavno jelo:	
Piće:	
Dezert:	

Ukupno:

Ukupna suma:

Ušteda:

★ SAVET

Treba da date napojnicu konobaru/konobarici. Dodajte 10% nanade za uslugu na vašu ukupnu sumu. Koliki vam je sada račun?

TEMA 4

Planiranje i određivanje budžeta

8 Ispoljavanje izbora

Specifični rezultat

Naučiti o sopstvenim navikama potrošnje, kao i o navikama njihove porodice i kakav uticaj te navike imaju na društvo.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici će moći da:

1. procene svoje navike potrošnje, kao i navike njihovih porodica.
2. razmisle o uticaju koji te navike mogu da imaju na društvo.

Potreban materijal

1. papir i olovke
2. olovke u boji/hemijske olovke/bojice
3. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)
4. **Poster sa mudrim korišćenjem vode.**

Metodologija

Počni: diskusija u razredu

Nauči: grupna umetnička aktivnost

Razmisli: deljenje i diskusija u razredu

Trajanje

45 minuta

Ključne reči

potrošnja

Informacija za nastavnika

Ova lekcija će pokrivati korišćenje vode. Pobrinite se da odredite neko vreme nedelju dana kasnije kako bi omogućili učenicima da podele svoju Aktivnost praćenja – tj. kako njihova kampanja štednje vode se odvija kod kuće i koja poboljšanja su učinili/primetili. Isto tako, diskutujte o izazovima sa kojima se sučeljavaju u sprovođenju Kampanje štedi vodu i menjanja svojih navika.

★ RESURS

Pre ove lekcije, molim da pročitate radi više informacija i saveta kako da se sačuva voda

[http://wateruseitwisely.com/100-ways-to-conserve/](http://wateruseitwisely.com/100-ways-to-consume/)

DEFINICIJA

Potrošnja: koristiti ili iskoristiti robu i usluge.

Počni Diskusija u razredu

1. Pitajte učenike:
 - Koji su različiti načini na koji svaki dan koristimo vodu?
2. Zabeležite njihove odgovore na tabli/tabli sa listovima (primeri bi mogli da uključuju: pranje, kupanje, zalivanje biljaka, za piće, itd).
3. Sledeće, zamolite učenike da procene koliko dugo im treba da se okupaju svaki dan (objašnjavajući im da **kupanje** ovde znači pranje, a ne neophodno „kupati se”) i da zatim procene koliko je potrebno svakom članu njihove porodice da se okupa tako što će da pomnože svoje vreme kupanja sa brojem članova u svojoj porodici. Na primer:
 - Trajanje kupanja učenika = 5 minuta
 - Broj članova porodice u domaćinstvu = 5
 - Vreme trajanja kupanja domaćinstva = 5 minuta x 5 članova porodice = 25 minuta ukupno
4. Dok učenici ovo računaju, napišite **100 minuta** na tabli/tabli sa listovima (ovaj broj može da se podesi na osnovu broja učenika u vašem razredu).
5. Kada su spremni, zamolite učenike da zamisle da svaki dan njihov grad/selo ima samo 100 minuta vremena da se okupaju.

6. Neka učenik, jedan po jedan kada bude prozvan, izjavi koliko je njihovom domaćinstvu potrebno vremena da se kupaju i saberite sve to na tabli/tabli sa listovima. Kada dostignete 100 minuta, stanite. Informišite razred da svaki/a učenik/ca koji/a još nije prozvan/a nema više vode na raspolaganju da se okupa. Pitajte učenike:
- Kako se osećate vi koji više nemate raspoložive vode da se okupate?
 - Šta možemo da uradimo da obezbedimo da svako može da se okupa?
7. Koristite ovu diskusiju da biste predstavili ideju potrošnje (vidi definiciju u kocki **Napomene za nastavnika strana 60**) i posledice prekomerne potrošnje.

Nauči

Grupna umetnička aktivnost

1. Neka se formiraju grupe od tri do četiri učenika i dajte svakoj grupi list papira, olovku i nešto olovaka u boji/hemijskih olovaka/bojica.
2. Objasnite da će svaka grupa da kreira poster štednje vode za školu.
3. Neka učenici počnu mozganjem o idejama.
4. Postavite im sledeća pitanja i ubeležite njihove odgovore na tabli/tabli sa listovima:
 - Navedite načine na koje se voda koristi u školi (na primer, čišćenje, toaleti, itd).
 - Navedite načine na koje se vode rasipa u školi.
 - Navedite neke načine da se sačuva ili reciklira voda.
5. Sada neka učenici rade na kreiranju svojih postera. Informišite ih da svaki poster mora da obuhvati:
 - Kako se voda rasipa po školi.
 - Koje radnje učenici mogu da preduzmu da sačuvaju/recikliraju vodu.
 - Posledice do kojih dolazi ako ne štedimo vodu

Razmisli

Deljenje i diskusija u razredu

1. Neka grupe podele svoje postere, jedna po jedna sa ostatkom razreda.
2. Završite tako što ćete im ponoviti važnost razmišljanja ne samo o navikama potrošnje vode, već isto tako i u drugim stvarima u životu, kao što je trošenje, štednja, doniranje i investiranje.

AKTIVNOST SA RODITELJIMA

1. Zamolite učenike da posmatraju i zabeleže navike **potrošnje vode njihove porodice** kod kuće, i da preduzmu radnju da poboljšaju naviku potrošnje i uštede na njihovoj potrošnji.
2. Zamolite ih da:
 - Razmisle kako se topla voda koristi u njihovim kućama. Da li se rasipa? Ako da, kako? (Na primer, da li zatvore slavinu dok peru zube? Da li samo popiju pola čaše vode iako je napune do vrha?)
 - Razmotre kako i gde voda može da se uštedi.
 - Smisle alternative za poboljšanje **navika trošenja vode** u njihovim domaćinstvima.
 - Održe porodični sastanak da diskutuju o svojim razmišljanjima koja se odnose na potrošnju vode i da prodiskutuju sa svojom porodicom o negativnim efektima rasipanja vode i značaju štednje vode.
 - **Dizajniraju zakletvu za štednju vode** za porodicu, koja nabraja načine na koje mogu da uštede na potrošnji vode kod kuće, i da je svi potpišu.
 - **Naprave podsetnike za štednju vode** (zajedno sa svojom braćom i sestrama) i postave to svuda po kući, blizu lavaboja, pored četkica za zube, itd., kao način da podsete sve da koriste vodu pažljivo.

MUDRO KORIŠĆENJE VODE

Kupite mašinu za pranje veša više energetske klase i perite sa punim kapacitetom

Zatvorite slavinu dok perete sudove

Štedite vodu!

Brzo se tuširajte

Zatvorite slavinu dok perete zube i ruke

Instalirajte toalete koji troše manje vode po povlačenju

ili umesto toga koristite kofu sa vodom

Ponovo iskoristite vodu iz klimatizacionih uređaja da zalijete biljke i kupujte biljke kojima je potrebno manje vode

Sve o AFLATON-DANU!

Aflaton-dan se slavi širom sveta 17. marta. To je prilika za učenike da proslave sav rad koji su ostvarili tokom cele godine, da razmišljaju o ličnom razvoju, da prikažu svoja dostignuća svojoj školi, roditeljima/starateljima i zajednici, i da se osećaju povezanim sa drugom Aflaton decom. U školama i Aflaton klubovima po celom svetu, deca proslavljaju Dan Aflatona na različite načine.

Na ovaj dan, Aflaton International organizuje video pozive sa partnerima širom regiona i deca i partneri po celom regionu se sreću, pozdravljaju, ćaskaju i uče. To je jedan interaktivan događaj; ohrabrujemo vas i vašu organizaciju da učestvujete.

★ SAVET

Ako 17. mart nije prikladan uzimajući u obzir školsku godinu u vašoj zemlji možete uvek da održite Dan Aflatona u bilo koje drugo vreme, deleći rad i učenje sa roditeljima/starateljima i/ili učenicima iz drugih razreda.

PRIPREME ZA AFLATON-DAN

- Prema raspoloživom vremenu i sredstvima, vi zajedno sa učenicima možete da otpočnete pripreme za Aflaton-dan.
- **Podstaknite** decu da kreiraju dekoracije od otpada, da pripreme skečeve, da recituju pesmice, itd.
- Možete da zamolite decu da naprave Aflaton ugao gde će da izlože svoje radne listove, štedne kasice ili čak Aflaton poster.
- Po mogućstvu uključite i školu/zajednicu i roditelje.
- **Pozovite!** Informišite i po mogućstvu pozovite direktora škole, kolege, učenike iz drugih razreda i roditelje/staratelje.
- **Razglasite!** Pošaljite fotografije ili napišite članak o ovom danu za vaše lokalne novine.
- Pripremite male kartice zahvalnica i/ili poklone za vašeg(e) gosta(e).
- **Identifikujte učenika(e) koji će pomoći u organizovanju celokupnog događaja sa vama.**

Pobrinite se da učenici razumeju da kada će organizovati proslavu Dana Aflatona, biće im neophodan demokratski izabran organizacioni komitet. Organizacioni komitet će pomoći u nadgledanju planiranja ovog dana.

ULOGI ĆE UKLJUČIVATI:

Predsedavajućeg: to je osoba koja je odgovorna za nadgledanje planova i koja obezbeđuje da svi učestvuju, izvršavaju svoje uloge i uživaju u toj aktivnosti.

Blagajnik: ova osoba je odgovorna za upravljanje novcem koji je uključen u održavanje ovog događaja.

Sekretar: ova osoba je odgovorna za pravljenje zabeleški tokom sastanka i da vodi računa da svako zna svoje uloge i zadatke.

Vođe timova: vođa tima predstavlja radnu grupu. Oni su odgovorni da izveštavaju ceo razred o napredovanju i dužnostima tima.

Predložene radne grupe su kako sledi:

Radna grupa za nabavku: odgovorna za nabavku bilo koje hrane ili dekoracija potrebnih za ovaj događaj.

Radna grupa za pripremu hrane: odgovorna za kuvanje i pripremu hrane.

Radna grupa za dekorisanje: odgovorna za uređenje i dekoraciju učionice.

SMERNICE ZA GOSTA GOVORNIKA (AKO DOLAZI)

- **Gost govornik je osoba koja će održati govor na ovom skupu.**
- Pokušajte isto tako da pozovete ljude koji žive sa invaliditetima a koji rade. Oni mogu isto tako da budu roditelji, baštovan, čistač, prodavac povrća, prodavac/prodavačica, direktor, itd.
- Završite i pozovite gosta govornika najmanje nedelju dana pre događaja. Ljubazno podsetite govornika jedan dan pre događaja.
- Informišite govornika o datumu, vremenu, mestu održavanja i publici.
- Isto tako možete da ih ukratko uputite o tome šta se od njih očekuje na Dan Aflatona.
- Isto tako možete da im kažete ako je potrebno neko pravilo oblačenja (po izboru)
- Možete da pozovete razne ljude i ponovite ovu radionicu nekoliko puta, ili možete da produžite vreme radionice.

TEMA 5

Socijalni i finansijski projekti

9 Aflaton-dan!

Specifični ishod

Razmišljaj, diskutuj i pokaži šta si naučio/la iz Aflaton-radionica i proslavi uspešan završetak ove radionice.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici će moći da:

1. planiraju unapred i organizuju neki događaj
2. pokažu ono što su naučili
3. postavljaju ciljeve sa naprednim mentalnim sklopom
4. prepoznaju razne školske predmete koji se koriste na radnom mestu

Potreban materijal

1. Kartica zahvalnosti i/ili poklon za gosta(e)/roditelje (koje su pripremili učenici)
2. tabla
3. Radni list: **Moj predmet, moja karijera**
3. Aflaton-Diplome

Metodologija

Počni: interaktivna radionica

Nauči: individualna aktivnost i deljenje

Razmisli: deljenje i proslava

Trajanje

60 - 120 minuta

Ključne reči

karijera, proslava, učenje, napredni mentalni sklop, predmeti

Informacija za nastavnika

Učenici bi trebalo da vode ovu aktivnost. Pokušajte da ih uključite u aktivnosti kao što su dekoracija učionice/prostora ili zahvaljivanje gostu govorniku. Učenici bi trebalo da izaberu od niza aktivnosti tako što bi neko mogao da pokuša da recituje pesmu, da izvede igru, itd. Tada ste uspešno održali planiranu radionicu, **SVAKA ČAST**. Vreme je isto tako da proslavite **PROSLAVITE** te nemojte da **OKLEVATE**.

Priprema pre časta: Vreme za dekoraciju Time

- 1. Uštedi i podeli!** Učenici mogu da iskoriste svoju ušteđevinu da kupe grickalice za goste. Dekorišite! Pobrinite se da vaša učionica prikazuje što je moguće više učeničkog Aflaton-rada.
- 2. Pozovite!** Informišite i po mogućstvu pozovite direktora škole, kolege, učenike iz drugih razreda i roditelje/staratelje.
- 3. Brzo slikajte!** Napravite što je moguće više fotografija i video snimaka tokom ovog dana. Ne zaboravite da zatražite dozvolu roditelja/staratelja.
- 4.** Isto tako možete da izložite radne listove učenika i Aflaton-knjige (po izboru)

Počni Interaktivna radionica

- 1.** Poželite dobrodošlicu učenicima, gostima i osoblju škole i neka se smeste.
- 2.** Zamolite učenika/cu koji/a je ko-moderator da održi govor dobrodošlice.
- 3.** Odatle, vi možete da koordinirate radionicu zajedno sa učenikom/com pomoćnikom. Zamolite učenike da razmišljaju o sledećem pitanju:
 - Kojom karijerom želiš da se baviš?
 - Napravite list do tri karijere za koje si zainteresovan/a.
- 4.** Neka učenici samostalno razmišljaju i u međuvremenu razdelite **Radni list Moj predmet. moja karijera**.

Nauči

Individualna aktivnost i deljenje

1. Pozovite nekoliko učenika/ca da podele svoje odgovore i fokus na karijeru kojom žele da se bave.
2. Ako učenici nemaju nikakvu ideju o karijeru podstaknite ih da identifikuju karijere koje ih inspirišu/uzbuđuju.
3. Dajte uputstvo učenicima da ispune radni list i podstaknite osoblje/goste da se pridruže učenicima u ovoj aktivnosti. Možete da date primere kao ako učenik želi da studira poslovni menadžment kao opciju karijere mogu da istražuju administratora ili planera događaja, itd.

★ SAVET

Ako imate pristup Internetu možete da koristite Alatku Opcije izbora koja prikazuje opcije karijere u odnosu na odabrani predmet.

<https://www.myworldofwork.co.uk/tools/option-choices>

5. Posle završetka popunjavanja radnih listova, pitajte učenike da li su birali ispravne predmete za svoje karijere ili su prepoznali da treba da prikupe više informacija kako bi napravili informisane izbore.
6. Pozovite gosta govornika/osoblje/roditelja da podele svoje karijerno putovanje i izazove.
7. Na osnovu konteksta, podelite sa učenicima vrhunske poslove za budućnost i ohrabrite ih da istražuju o istima.
8. Da bi ova aktivnost bila interesantna, možete da zamolite učenike koji žele da budu doktori da podignu svoju ruku, koji žele da budu astronauti da podignu obe ruke i tako dalje. To će omogućiti učenicima da identifikuju istovetnosti i razlike u razredu.

Razmišljanje učenika

Deljenje

1. Učenik/ca moderator (pomagač) poziva nekoliko volontera da podeli svoje odgovore sa svojih radnih listova.
2. Pored toga, nekoliko učenika može da bude zamoljeno da ispričaju iskustvo sa Aflaton-radionice.
3. Dajte uputstvo učenicima da zakače/zalepe svoje radne listove u Aflaton-uglu.

Razmisli

Deljenje i slavlje

1. Pripremite kratak govor gde ćete podeliti svoja osećanja i naučeno sa učenicima. isto tako možete da obuhvatite i savete za roditelje. Primer: kako mogu da unaprede navike štednje među decom, kako mogu da dopuste deci da izraze svoje emocije, itd.
2. Na kraju, pozovite goste govornike/roditelje/osoblje da deci podele Diplome.

Čestitamo! Završili smo ovu radionicu.

Ovu stranicu možete odštampati!

RADNI LIST

ŠKOLSKI PREDMETI NA RADNOM MESTU

Nabrojte zanimanja i školski predmet potreban za to zanimanje.
Dajte kratak opis šta ljudi rade u okviru tog zanimanja (dali smo jedan primer da pomognemo da počnete).

Karijera

Predmet

Opis

Zubar

Prirodne nauke

*Pregleda desni
i zube.*

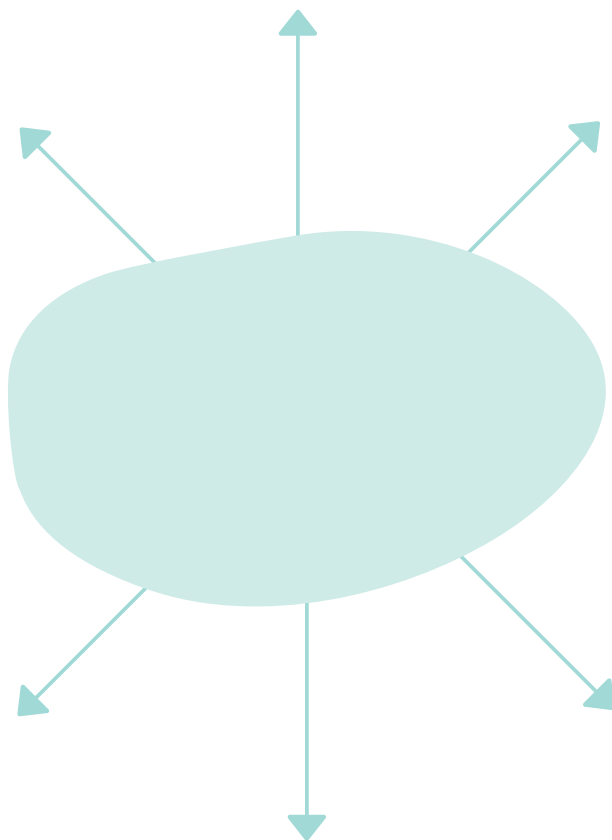
RADNI LIST

Ovu stranicu možete odštampati!

MOJ PREDMET, MOJA KARIJERA

1. Izaberite jedan predmet koji vam je omiljen u školi u upišite ga u krug dole.
2. Zatim, pomislite na sve moguće karijere koje možete da imate sa svojim omiljenim predmetom i zapišite ih oko kruga sa linijom koja povezuje predmet u krugu sa svakom karijerom.

★
ČESTITAMO
5

Ovaj sertifikat je potvrda da

uspešno završio/la
petu godinu Aflaton programa.

Potpis nastavnika:

DODATNE LEKCIJE

TEMA 2

Moja prava i poštovanje prava drugih

1 Naša različita gledišta

Specifični rezultat

Slušati i poštovati različita mišljenja kao i ideje i verovanja drugih.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici će moći da:

1. vide da ljudi imaju različita gledišta, kao i privlačnosti i odbojnosti
2. da ljude sa različitostima mogu ipak da poštuju

Potreban materijal

1. Priča: **Ekскурzija**
2. Radni list: **Mi smo isti i različiti** (jedan po učeniku)
3. **Venov dijagram** (jedan po paru)
4. papir i olovke
5. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: diskusija u razredu

Nauči: priča i individualna aktivnost

Razmisli: aktivnost u paru

Trajanje

45 minuta

Ključne reči

mišljenja, odbojnosti

Informacija za nastavnika

U **Aktivnosti razmisli**, možete da izaberete da nacrtate **Venov dijagram** na tabli/tabli sa listovima a da ga parovi precrtaju na list papira ako želite, pre nego da ih vi pravite na papiru.

Pomozite učenicima da razumeju značaj poštovanja u raznolikim društvima u kojima živimo.

Ako želimo da naša društva napreduju, moramo da budemo sposobni da poštujemo ljude oko nas. Poštovanje znači pokazati brigu i obzir za druge i/ili imovinu. Ono obuhvata ponašanja koja pomažu ljudima da se osećaju mirnije, bezbednije, prijateljskije i čak kooperativnije.

Počni Diskusija u razredu

1. Uvedite učenike u kratku diskusiju postavljajući im sledeća pitanja:

- Da li ti su te ikada ismevali zbog načina na koji izgledaš, oblačiš se ili zbog ideja koje imaš?
- Da li je u redu ako tvoj/a prijatelj/ica imaju drukčije mišljenje nego ti?

Nauči Priča & Individualna aktivnost

1. Pročitajte učenicima priču „Ekskurzija“.

2. Kada ste završili, postavite učenicima sledeća pitanja:

- Šta milite kako se Sinta osećala što su je zvali „Četvorooka“?
- Zašto je Toto ismevao Sintu?
- Šta se dogodilo na kraju priče?
- Da li je važno biti prijatelj sa osobom iste kulture? Zašto?

3. Sledeće, dajte svakom učeniku primerak Radnog lista Mi smo svi isti i različiti i olovku, i dajte im pet minuta da rade individualno i popune ga.

Razmisli

Aktivnost u paru

1. Neka učenici oforme parove i dajte svakom paru primerak brošure Venovog dijagrama i olovku.
2. Informišite učenike da će morati da diskutuju sa svojim parom odgovore koje su dali u svom **Radnom listu Mi smo svi isti i različiti**, a zatim da zapišu svoje odgovore u Venovom dijagramu tako da:
 - Učenik/ca A će napisati njegov/njen odgovor u levom krugu.
 - Učenik/c B će napisati njegov/njen odgovor u desnom krugu.
 - Ako su oba učenika/ce dali isti odgovor, oni će to zabeležiti u preklapajućem (srednjem) odeljku.
3. Kada to budu uradili, postavite učenicima sledeća pitanja:
 - Koliko sličnih odgovora si imao/la sa svojim parom?
 - Da li ti je važno što tvoj par ima drukčije odgovore?
 - Da li si pažljivo slušao/la svog para kada je davao/la svoje odgovore? Ako je tvoj par imao/la drukčiji odgovor, da li si komentarisao/la?
 - Da li si ismevao/la svog para zato što ima drukčije mišljenje?
 - Da li možeš da budeš prijatelj/prijateljica sa ljudima koji imaju drukčija privlačenja i odbojnosti?
 - Da li možeš da budeš prijatelj/ica sa ljudima koji imaju drukčije mišljenje nego ti?
 - Zašto je važno da poštuješ mišljenja ljudi

EKSKURZIJA

Sinta je bila stidljiva ali pametna devojčica. Nije mogla dobro da vidi i nosila je naočare od kad zna za sebe. I isto tako, otkad zna za sebe, neki njeni drugovi i drugarice bi se uobičajeno okomili na nju i ismevali je zbog njenih velikih naočara.

Najgore je bilo što je Toto počeo da je zove „Četvorooka“, a pošto je bio veoma popularan član razreda, nadimak je ostao. Sada su je svi znali kao Sinta Četvorooka. Ona se ponašala kao da joj to ne smeta ali u stvari to nije mogla da podnese.

Jednog dana je razred otišao na školsku ekskurziju da posete neke čuvene pećine. Deca su hodala prema pećinama kada je Toto stao nogom u rupu i okliznuo se. Dok je padao zgrabio je i uhvatio se za Sintu, koja je išla pored njega i oboje su pali dole niz rupu, izvan vidokruga.

Posle nekog vremena prizemili su se u veoma velikoj, tamnoj pećini. Sve što je moglo da se vidi je bio jedan jedini zrak svetlosti koji je dolazio sa krova pećine, puno metara iznad njih, i neko korenje drveća i stabla koje je palo kroz tu rupu. Sinta i Toto su vikali dozivajući pomoć, ali niko nije došao. Šćućureni zajedno u smrtno hladnoj pećini, zajedno su podnosili tamu.

Satima kasnije, još uvek ih nisu pronašli. Toto je nastavio da više dozivajući pomoć i koristio je oskudno jutarnje svetlo koje je dolazilo kroz krov pećine da pronađe put za izlazak iz nje, ali ništa nije našao i počeo je da se plaši.

U podne, Sinta je primetila da se zrak svetlosti spušta od otvora u pravoj liniji i da se zaustavlja na podu ispred nje. brzo je uzela mali komad drveta koje je upalo u pećinu i koristeći svoje naočare kao uveličavajuće staklo, usmerila je zrak svetla na drvo sve dok mali plamen nije iskočio. Sada je imala baklju. Toto je sve to gledao sa iznenađenjem i uzbuđenjem. Zgrabio je još nešto grana i zajedno su krenuli da istražuju pećinu.

Trebalo im je nešto vremena i morali su da izgore dosta baklji ali su konačno našli izlaz. U sred zagrljaja i uzvika olakšanja, Toto se zahvalio Sinti od srca.

Znao je da ona ne nije mogla da podnese da je ljudi zovu Četvorooka, i sada je žalio što joj je nadenuo to ime. Posebno što je video da su ih njene naočare spasle. Kada su se našli sa učesnicima potrage, Sinti i Toto su bili suočeni rafalom pitanja od policije i novinara. Toto im je rekao: „Kakvu ludu sreću sam imao! Nisam mogao da budem sa boljim kolegom pustolovom nego što je to Sinta Laser!“

Toto je ispričao svima šta se dogodilo i od toga dana pa nadalje, škola više nije imala Četvorooku. Ali ne pitajte koliko je bilo dece Lasera, jer svakako je bilo dosta!

Ovu stranicu možete odštampati!

RADNI LIST

MI SMO ISTI I RAZLIČITI

Pitanja	Odgovori
Gde si rođen/a?	
Koliko imaš godina?	
Da li radiš?	
Da li tvoja majka radi?	
Šta više voliš – pse ili mačke?	
Koji ti je omiljeni praznik ili festival ili proslava?	
Koja ti je omiljena hrana/jelo?	
Da li veruješ u Boga? Zašto? ili zašto ne?	
Da li veruješ u Raj? Zašto? ili zašto ne?	
Da li veruješ da deca treba da idu u školu?	

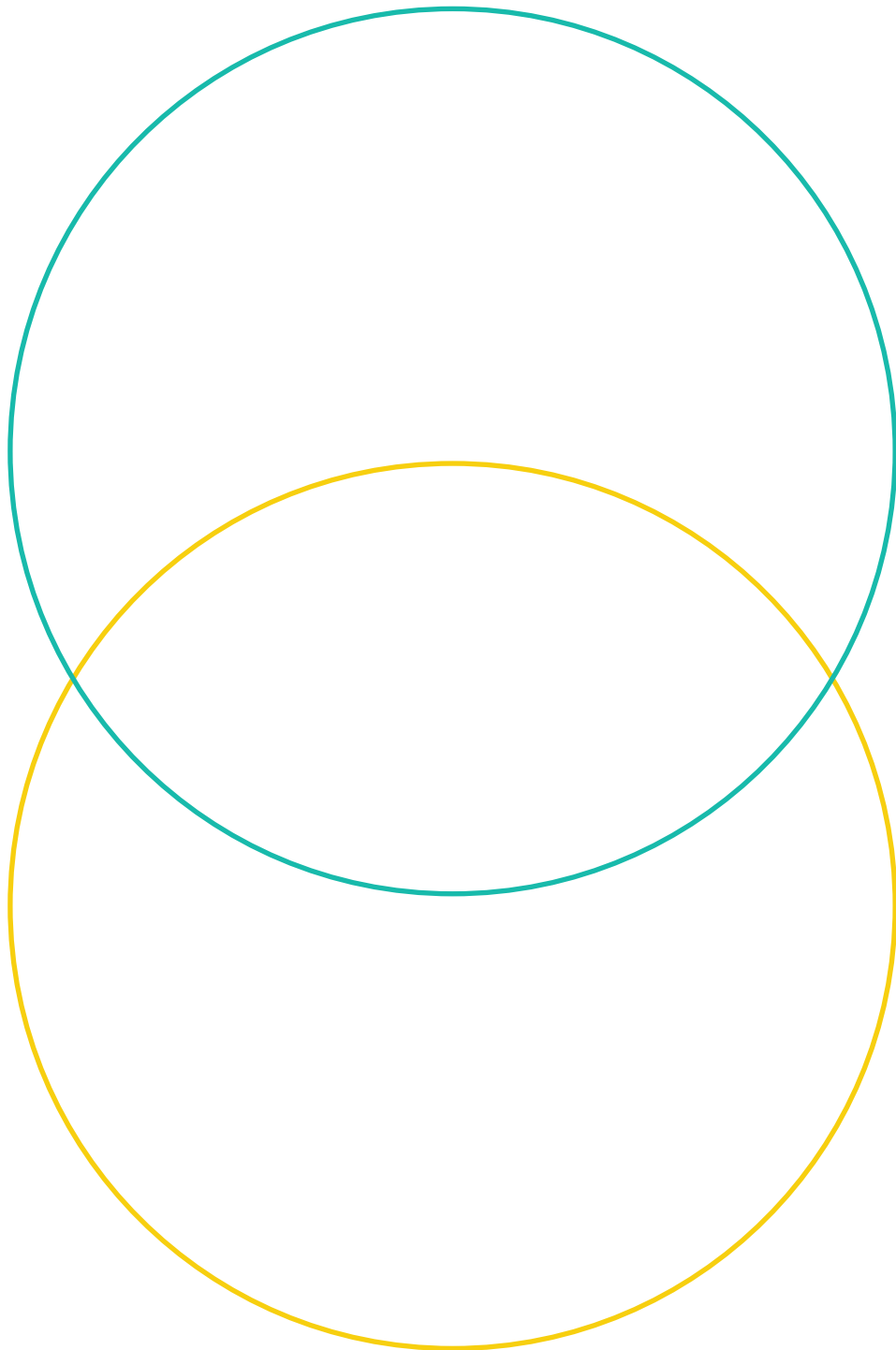
RADNI LIST

Ovu stranicu možete odštampati!

VENOV DIJAGRAM

Pozovite se na **Radni list Mi smo isti i različiti** da bi kompletirali ovaj dijagram.

TEMA 2

Moja prava i poštovanje prava drugih

2 Izvori vode

Specifični rezultat

Razumeti načine na koji su u opasnosti i kako da im se pomogne.

Cilj lekcije

Do kraja lekcije učenici će:

1. moći da identifikuju različite izvore vode u svojoj zajednici
2. znati svrhu korišćenja različitih izvora vode u zajednici
3. moći da naprave razliku između izvora vode za piće koji su ispravni i koji su neispravni.

Potreban materijal

1. papir
2. hemijske olovke u boji/olovke/bojice
3. tabla/kreda i tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: mozganje

Nauči: umetnička aktivnost u paru

Razmisli: deljenje i diskusija u razredu

Trajanje

55 minuta

Ključne reči

izvori, higijena, neispravna voda

Informacija za nastavnika

Pre ove lekcije, potrudite se da se upoznate sa lokalnom situacijom koja se odnosi na ispravnost vode i raspodelu. Na primer, da li je voda dostupna, koji su različiti izvori vode, da li postoji lokalna organizacija za vodoprivredu, itd.

Da biste kreirali širu sliku o toj situaciji, možete da koristite ove zabeleške:

- **Četiri milijarde ljudi** — skoro dve trećine svetske populacije – doživljava ozbiljne **oskudice u vodi** najmanje tokom **jednog meseca svake godine**.
- **Preko dve milijarde ljudi** žive u zemljama gde je snabdevanje vodom **neadekvatno**.
- **Polovina svetske populacije** bi mogla da živi u oblastima suočenim sa oskudicom u vodi već **2025** godine.
- Nekih **700 miliona ljudi** bi moglo da bude **raseljeno** usled intenzivne **oskudice u vodi** do **2030**.
- Do **2040**, grubo **1 od 4 dece** širom sveta će živeti u oblastima izuzetno **visokog vodnog stresa**.

U aktivnosti Nauči, odredite nekoliko lokalnih repera koje učenici treba da obuhvate u svojim mapama. Napomena: Ako postoje fabrike, stračare/sirotinjski kvartovi, farme ili veliki građevinski projekti u toj oblasti, vodite računa da ti reperi budu obuhvaćeni u mapama jer će to olakšati drugi deo aktivnosti.

Kada učenicima objašnjavate različite izvore zagađenja vode, budite slobodni da dodate još više njih kojih možete da se setite/koji su relevantni za vaš kontekst. Svaka zajednica bi trebalo da ima najmanje dva ta izvora zagađenja, što je dovoljno za svrhu ove lekcije.

Možete da nađete više informacija ovde: **Oskudica u vodi**

<https://www.unicef.org/wash/water-scarcity>

Počni Mozganje

1. Pitajte učenike:

- Za šta koristimo vodu?

2. Nabrojte njihove odgovore na tabli/tabli sa listovima (Odgovori bi mogli da uključuju: za piće, čišćenje, kuvanje, pranje, zemljoradnju, itd.)

3. Zatim, pitajte učenike:

- Odakle dobijamo vodu?

4. Nabrojte njihove odgovore na tabli/tabli sa listovima (Odgovori bi mogli da uključuju; reke, jezera, vodotornjevi, bunari, kišnica, itd.) Ako učenici imaju poteškoća, usmerite ih pitajući ih koji su izvori vode u njihovoj zajednici.

Nauči

Umetnička aktivnost u paru

1. Neka učenici formiraju parove. Dajte svakom paru list papira i nešto hemijskih olovaka u boji/olovaka/bojica.
2. Objasnite učenicima da će crtati mapu svoje zajednice. Informišite ih da bi svaka mapa trebalo da uključuje:
 - Školu.
 - Kuće oba učenika.
 - Ostale lokalne repere (koje vi odredite).
 - Bilo koje fabrike, stračare, farme ili velike građevinske projekte.
 - Različite izvore vode u toj zajednici (informišite učenike da kao pomoć mogu da se pozovu na listu na tabli/tabli sa listovima iz aktivnosti Počni.
 - Cevi koje vode od izvora vode do njihovih kuća i škole.
3. Dok oni to rade, prošetajte po učionici i po potrebi im ponudite pomoć.
4. Posle 10 minuta zamolite učenike da prekinu.
5. Objasnite učenicima različite izvore zagađenja vode (dole) i napišite ih na tabli/tabli sa listovima.
 - Aerozagađenje (putem kišnice). Đubre/smeće u vodnim telima.
 - Kanalizacija (otpadne vode iz kuća: voda iz toaleta, voda od pranja sudova, voda od pranja veša, voda od tuširanja, itd.).
 - Poljoprivredne hemikalije (đubriva, pesticidi). Životinjski izmet.
 - Ljudski izmet.
 - Hemikalije koje fabrike ispuštaju.
6. Kada ste učenicima objasnili ove izvore, neka označe potencijalne izvore kontaminacije na njihovim mapama. Dok to rade postavite im sledeća pitanja:
 - Koliko ovakvih izvora vidimo u našoj zajednici?
 - Koji od izvora na vašoj mapi bi mogli da se zagade?
 - Pogledajte cevi za dovod vode koje ste nacrtali — da li su blizu bilo kojih od ovih zagađivača?
 - Koji od vaših izvora se dopunjuje kišnicom?
 - Da li bilo ko od vas zna za toalete blizu izvora vode?
 - Koji od ovih izvora isto tako koriste životinje?
 - Da li si, ili bilo ko koga poznaješ, išao u toalet blizu tih izvora?

Razmisli

Deljenje i diskusija u razredu

1. Zamolite nekoliko parova da podele svoje mape sa ostatkom razreda.
2. Uvedite učenike u diskusiju postavljajući im sledeća pitanja:
 - Šta su neki od najvećih uzroka kontaminacije vode u vašoj zajednici?
 - Šta su neke od stvari koje možete da uradite da sprečite da se vaša voda ne zagadi?
 - Da li postoje neki delovi vaše zajednice gde bi voda mogla da bude više zagađena? Zašto?
 - Koliko je čista voda ovde u školi?
 - Šta može da nam se dogodi ako koristimo prljavu/zagađenu vodu?
3. Okačite mape učenika na zidove učionice ako ima mesta.

Pokušajte i ovako!

★ RESURS

Ovo bi mogao da bude dobar trenutak da sa učenicima počnete sa razgovorom o **“krizom sa vodom”**. Koristite ovaj video da predstavite ovu temu:

Voda je sve
<https://www.youtube.com/watch?v=UwEE4Fh2Hj8&t=43s>

Možete ovde da nađete informaciju korisnu za vašu diskusiju:
<https://water.org/our-impact/water-crisis/>

ČINJENICE

- Žene i devojčice provode **200 miliona sati svaki dan** sakupljajući vodu.
- Žene i devojčice provode **266 miliona sati svaki dan** nalazeći mesta gde da vrše nuždu.
- **Svaka 2 minuta** jedno dete umire od bolesti povezanih sa vodom.
- **Treći** vodeći uzrok smrti kod dece je dijareja.
- **1 od 3 škole** nema pristup osnovnoj vodi i sanitarnim uređajima.
- Univerzalni pristup osnovnoj vodi i sanitarnim uređajima bi rezultirao ekonomskim koristima od **\$18.5 milijardi** svake godine samo od izbegnutih smrtnih slučajeva.
- **\$260 milijardi** se gubi globalno svake godine usled nedostatka osnovne vode i sanitarnim uređajima.

Pokušajte i ovako!

Diskutuje o sledećim pitanjima:

- Kako bi ti život bio drugačiji ako ne bi imao/la ispravnu vodi za piće kod kuće?
- Da li možeš da napraviš listu svih načina na koje trošimo vodu tokom celog dana? (npr. pranje zuba, kupanje, pranje sudova, itd.)
- Kako bi se osećao/la kada bi svaki dan trebalo da provedeš sate hodajući da pribaviš vodu za korišćenje kod kuće?
- Zamisli da moraš da provedeš toliko puno sati nabavljajući vodu da nemaš vremena da ideš u školu. Kako bi se zbog toga osećao/la?
- Šta ako nema dovoljno čiste vode da opereš svoju odeću ili se okupaš/istuširaš? Kako bi se osećao/la? I kako bi se osećao/la da ideš u školu ili bilo gde drugde u prljavoj odeći?

DODATNA AKTIVNOST: PRLJAVA VODA

Specifični rezultat

Razumeti kako radnje i aktivnosti imaju uticaj na životnu sredinu (od sitnih radnji do većih problema, kao što su fabrike i zagađenje).

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici će moći da:

1. opišu zagađenje vode
2. uporede čistu sa prljavom vodom
3. opišu važnost čiste vode za svakodnevnu upotrebu

Potreban materijal

1. olovke i papir
2. olovke u boji/hemijske olovke/bojice
3. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)

Metodologija

Počni: diskusija u razredu

Nauči: grupna umetnička aktivnost

Razmisli: deljenje i diskusija u razredu

Trajanje

45 minuta

Počni Diskusija u razredu

1. Neka se učenici podsete šta su naučili o negativnim efektima kontaminirane vode iz aktivnosti Izvori vode. Pitajte ih:
 - Zašto je važno da koristimo čistu vodu?
2. Napravite na tabli/tabli sa listovima listu načina na koje voda postaje zagađena. Primeri bi mogli da obuhvataju: đubre, koriste je životinje, dim iz kola, dim iz fabrika, cigarete.

Nauči

Grupna umetnička aktivnost

1. Neka učenici formiraju grupe od četiri do pet učenika i dajte svakoj grupi list papira, olovku i nešto hemijskih olovaka u boji/olovaka/bojica.
2. Neka učenici rade u grupama da bi napravili listu živih stvari/bića na koje utiče zagađena voda (npr. biljke, životinje, ljudska bića, itd.) na jednoj strani njihovog parčeta papira.
3. Sledeće, zamolite grupe da naprave poster koji prikazuje kako zagađena voda utiče na živa bića i prirodu u njihovoj zajednici. Alternativno, mogu da kreiraju poster prikazujući kako zagađenje vode utiče na zdravlje ljudi i njihovu dobrobit.

Razmisli

Deljenje i diskusija u razredu

1. Zamolite grupe da podele svoje postere, jedna po jedna.
2. Kada to budu uradili, uvedite učenike u diskusiju postavljajući im sledeća pitanja:
 - Kako zagađena voda utiče na našu životnu sredinu? Zašto je važno da imamo čistu životnu sredinu?
 - Zašto su nam potrebne zdrave žive/a stvari/bića kao što su biljke i životinje?
 - Šta možemo da učinimo da sprečimo zagađenje vode?

TEMA 1

Razumevanje sebe i samosvest

3 Šta su prirodne katastrofe?

Specifični rezultat

Mogu da identifikuju i primene osnovne radnje i načine razmišljanja kod prirodnih katastrofa.

Cilj lekcije

Do kraja ove lekcije učenici će:

1. moći da prepoznaju prirodne katastrofe
2. znati kako one utiču na različite grupe ljudi

Potreban materijal

1. tabla/kreda ili tabla sa listovima/marker (u zavisnosti od novčanih sredstava)
2. **Prikazi prirodnih katastrofa**

Metodologija

Počni: mozganje

Nauči: pozorište slika

Razmisli: diskusija u razredu

Trajanje

40 minuta

Ključne reči

prirodna katastrofa, hitan slučaj

Informacija za nastavnika

Za **Aktivnost Nauči**, budite slobodni da izmenite listu prirodnih katastrofa tako da je relevantna za vaš region. Budite sigurni da ste dobro verzirani u bilo kojoj prirodnoj katastrofi koju odaberete za diskusiju.

Uskladite broj učenika u svakoj grupi sa brojem grupa (prirodnih katastrofa) koje ste izabrali da diskutujete.

Iako pravila **Pozorišta slika** obično ne dozvoljavaju pokrete, možete ako želite, da dozvolite učenicima da se kreću u ovom slučaju kako bi efektivnije prikazali katastrofu koju opisuju.

Počni Mozganje

1. Zamolite učenike da imenuju različite vrsterodnih katastrofa koje mogu da se dogode ili sa kojima su upoznati. Nabrojite njihove odgovore na tabli/tabli sa listovima.
2. Ako ima vremena, zamolite učenike da podele bilo koje lično iskustvo koje su imali sa prirodnom katastrofom, ili ona iskustva za koja su čuli od nekoga ko je doživeo prirodnu katastrofu.

Nauči Zamišljeno pozorište

1. Neka formiraju grupe od pet do osam učenika.
2. Informišite ih da će svakoj grupi biti data specifična prirodna katastrofa i da će se od njih tražiti da portretišu/prikažu njima dodeljenu katastrofu koristeći tehniku Pozorišta slika. Mogu da koriste samo svoja tela da prikažu prirodnu katastrofu i ne smeju da koriste nikakv zvuk (ili pokret ako ste tako odlučili ovog puta).
3. Objasnite da će svaka grupa morati da prikaže njima dodeljenu prirodnu katastrofu u formi sledećeg:
 - sama katastrofa
 - žrtve katastrofe
 - zgrade
 - drveće, životinje
 - drugi načini kojih mogu da se sete
4. Koristeći donju listu ili onu koju su učenici smislili mozganjem u **aktivnosti Počni** — potajno dajte svakoj grupi drukčiju katastrofu da je odglume. Budite sigurni da ste rekli grupama da svoju katastrofu čuvaju tajnom, jer će kasnije druge grupe morati da pogode o kojoj se katastrofi radi.
 - Cunami
 - zemljotres
 - požar
 - vulkanska erupcija

- suša/glad
 - (grip) epidemija
 - tajfun/uragan
 - klizište
5. Dajte grupama dva do pet minuta da se dogovore kako će prikazati tu katastrofu.
 6. U zavisnosti od veličine razreda i vremena, neka grupe predstavljaju svoje katastrofe. Ako nije moguće da to urade sve grupe, onda odaberite nekoliko.
 7. Posle svake prezentacije pozovite druge grupe da pogode o kojoj se katastrofi radilo.
 8. Kada to budu uradili, postavite učenicima (nekim ili svima) sledeća pitanja:
 - Šta su neki problemi i/ili opasnosti od ove katastrofe?
 - Kako ljudi mogu da budu povređeni?
 - Na koga/šta ona može da utiče?
 - Koja vrsta štete može da se dogodi?
 - Šta treba da uradimo da ostanemo bezbedni?
 - Kako bi sistem ranog upozorenja pomogao?
 - Kako bi zajednica mogla da se pripremi za ovu katastrofu?

Razmisli

Diskusija u razredu

1. Uvedite učenike u diskusiju koristeći sledeća pitanja:
 - Šta su neki uobičajeni dugoročni problemi (prirodne) katastrofe?
 - Šta su neki uobičajeni kratkoročni problemi (prirodne) katastrofe?
 - Na koga bi najviše mogla da utiče (prirodna) katastrofa? Kako?
 - Kako bi na tebe i tvoju porodicu mogla da utiče (prirodna) katastrofa?
 - Kako bi selo/grad/zemlja mogli da se pripreme ili spreče tu situaciju?
2. Ako je tvoj region nedavno bio suočen sa (prirodnom) katastrofom, možeš da diskutuješ o pozitivnim i negativnim stranama reakcije države.

★ RESURS

Ova tema bi mogla da predstavlja okidač za neke učenike, posebno za one koji su preživeli bilo koju vrstu traume. Prema tome, budite veoma pažljivi kada govorite o katastrofama, reakciji na katastrofu, stvarne priče, itd. Ako želite da koristite bilo koji vizuelni materijal, odaberite mudro i poštujujte starost i zrelost učenika.

Pokušajte da pronađete izbalansirane video-klipove gde možete da pokažete učenicima ne samo negativne uticaje katastrofe, već kako ta situacija može da se reši i kako ljudi mogu da se bore sa nedaćama.

Lekcije o hitnim slučajevima: Moj posao snova | Nepal
<https://www.youtube.com/watch?v=M2RVVvEWcBo&t=8s>

Ovu stranicu možete odštampati!

PRIKAZ

PRIRODNE KATASTROFE

zemljotres

erupcija vulkana

Cunami

tornado

poplava

Ovu stranicu možete odštampati!

RADNI LIST

KAMPANJA!

Podizanje svesti javnosti o problemima životne sredine je sada važnije nego ikada. Budimo kreativni i pripremimo poster koji bi mogli da koristite da se borite za čistiju životnu sredinu.

Izaberite jednu temu i kreirajte poster koji će ubediti vašu publiku da vam pomogne!

Razmišljajte izvan uobičajenih okvira!

Teme su:

ŠTEDI VODU!

PONOVO KORISTI, SMANJI, RECIKLIRAJ

ŠTEDI STRUJU

Sufinansira Evropska Unija

Aflatoun International
<https://www.aflatoun.org/>
info@aflatoun.org

**Nadácia otvorenej spoločnosti,
Bratislava/Open Society Foundation/NOS – OSF**
<https://osf.sk/>
osf@osf.sk

Škola dokorán – Wide Open School n. o.
<http://www.skoladokoran.sk/>
info@skoladokoran.sk

Pomoč deci
<https://www.pomocdeci.org/>
info@pomocdeci.org

